

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר הקדוש

שיחות הר"ן

שיחות

ג - ד - ה

עם ביאורים ופירושים, מתובל בהתחזקות והתעוררות עצום בעבודת הבורא, להוציא וללמוד השיחות לעובדא ולמעשה, לקיימה וללכת בה, ולהדבק באורחותיה הנעימים וממתיקים החיים בשבעה משיבי טעם כזוהר הרקיע מזהירים להחיות ולהשיב נשמות ונפשות הצמאות ומבקשות דרך לשכון בה דבקות באור השם ולהדבק בהתקשרות וקיום עצות צדיק אשר לעולם מאירים לכל אחד ואחד בכל מקום שהוא, כל אלו נלקטו ונכתבו בשפה ברורה ונעימה משיעורים הנודעים ומפורסמים ממורנו משפיע הראשי דבית מדרשינו

הרה"ח רבי ישראל מאיר ברנר שליט"א

שנמסרים בקביעות זה כמה שנים לטובה

בבית מדרשינו הזותיק דחסידי ברסלב

בשכונת 'שערי חמד' בירושלים עיר הקודש תובב"א

שיחות ג' ד' ה'

להשיג הקונטרס ולפרטים ולתרומות והארות והערות

ניתן לפנות

להרב חנוך גבאי 053-2831-102

הרב נתן בן יצחק 053-313-0682

או להרב שמואל פוקם 058-3225-589

או למייל: a0583225589@gmail.com

השיעורים בספר הקדוש שיחות הר"ן מתקיימים מידי שבוע ביום רביעי בערב

בבית הנכסת ברסלב בשכונת שערי חמד בירושלים

לפרטים 058-320-2009

דברים אחדים מהמוציאים לאור

בחסדי השם יתברך זוכים אנו היום להביא לפניכם שיעורים אלו כמנחת ביכורים, כאשר רצוננו חזק בעז"ה להמשיך כהנה וכהנה על כל השיחות הקדושות של ספר הקדוש והנורא מאד "שיחות הר"ן" לבאר ולפלס נתיבות הדעת ודרכי ההנהגות בעבודת השם והתחזקות ודרכים ישרים לכל אחד ואחד מישראל בכל מקום שהוא, כאשר גילה בקדשו רבינו הקדוש הנחל נזבע מ'קור ח'כמה זיע"א אשר אפשר לזכות להיות איש כשר באמת על ידי כל שיחה ושיחה שיצא מפיו הקדוש, והנה אך למותר להגיד ולכתוב שאיננו מתיימרים ח"ו לומר כי זו היא הפירוש וכדומה, כי מי יבוא להבין קצות דרכיו להסביר אף שיחת חולין אחת שיצא בגבורה וביראה נוראה מפיו הקדוש ז"ל, אך כאשר הגיד והזהיר אותנו לעסוק הרבה בספריו הקדושים ולחדש בהם, ובפרט בעיקר המכוון של החידושים בספריו שהם להביא אותנו לידי מעשה והדרכה בעבודת השם בדרכיו הקדושים אשר השאיר לנו למורשה עד ביאת ינון במהרה.

שיעורים אלו זכינו לשמוע יחדיו בשבת חברים מקשיבים בבית הכנסת הוותיק הנקרא על רבינו"ל בשכונת 'שערי חפד' פעיה"ק והמקדש ירושלים ת"ו, מפי מורנו הרה"ח רבי ישראל מאיר ברנר שליט"א משפיע ראשי דבית מדרשינו, כאשר זה כמה שנים לטובה זוכים אנו להתענג מידי שבוע בשבוע על שיחה אחת משיחות הר"ן כאשר מתבאר היטיב לעובדא ולמעשה עצות עמוקות והתחזקות והתעוררות עצום, המחיים אותנו בשבעה משיבי טעם, בדעת דקדושה ובטעם זקנים אמיתית כאשר קיבל מגבוה מגדולי אנ"ש זי"ע בדור הקודם, ושיעורים אלו כבר החיו ומחיים נפשות רבות מישראל אשר מרוזים ושותים בצמא דברי הנחל נובע והנהר המטהר,

ולזאת אמרנו משום אל תמנע טוב מבעליו להיטיב מטובנו לאחרים ולהתחיל להביא דברים אלו בדפוס, למען יעמדו ימים רבים בישראל בהפצת דברי רבינו לעובדא ולמעשה, כאשר ברור הוא שעניין רבינו"ל יש לקבל מפיו התלמידים הדולים ומשקים ומכוונים ומאירים את האור כי טוב, ולדרוש ולחפש אצלם את אור הצדיק שבוודאי נמצא תמיד וצריכים לחפשו בספריו הקדושים ואצל התלמידים כמובא.

וראוי להדגיש שקונטרס זה המוגש לפניכם זה רק כהתחלה, וכמובן שהדברים נכתבו על דעת הכותבים בלבד, ובכך נשמח לשמוע תגובות הארות והערות וכל סיוע שהוא, בכדי שנוכל להתקדם יותר ויותר להוציא דבר השלם,

תקוותינו איתנה שיתרבה הדעת ונזכה להרוות צמאוננו בשיחותיו הקדושים לעובדא ולמעשה ויאיר בנו באמת אורו ודעתו הקדוש ובכך נזכה לגאולה שלימה במהרה אמן.

שיחות ג' ד' ה'

לשון רבינו - שיחה ג'

הפליג מאוד בגדלת הפורא יתברך שמו, ואי אפשר לבאר זאת בכתב. ואמר כי גדלת הפורא יתברך אין שיעור. כי נעשים דברים נוראים בעולם, נפלאים ונוראים מאוד ואין יודעים כלל, הינו שעדין אין יודעים שום ידיעה כלל כלל לא. וגם מה שמוכא פי "תכלית הידיעה אשר לא נדע", הינו גם-כן אצל כל ידיעה וידיעה, הינו שאפלו כשמוגיטין להתכלית של הידיעה והינו "לא נדע", אף-על-פי-כן עדין אין זה התכלית, כי זה התכלית הוא רק באותה הידיעה, אבל בהידיעה הגבה ממנה עדין לא התחיל בה כלל, וכן למעלה מעלה. נמצא שיעולם אין יודעין כלל כלל לא, ואף-על-פי-כן אין זה התכלית, כי עדין לא התחיל כלל לידע בידיעות שלמעלה מזאת הידיעה שהגיע בה אל התכלית שלא נדע וכו'.

גם הפליג מאוד בגדל מעלת התשובה, ואפלו כשנפלים מאד חס ושלום, וכל אחד נפל למקום שנפל רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן אסור ליאש עצמו, כי תשובה גבה למעלה מן התורה, על-כן אין שום יאוש בעולם, כי אם יזכה יהיו נעשין מעונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שנתהפכין העונות לזכיות (יומא פ"ו). ויש בענין זה סתרי נסתרות, רק הכלל שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא לצלן יכולים לחזור אליו יתברך בנקל, כי לגדלתו אין חקר. והעקר שהכל תלוי בו, שלא יהיה מיאש עצמו מלצעק אל ה' ולהתחנן ולהתפלל אליו יתברך תמיד (ועין חיי מוהר"ן סימן ס"ז):

שיחה ג

הַפְּלִיג מְאֹד בְּגִדְלַת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאִי אֶפְשֶׁר לְבַאֵר זֹאת בְּכֹתֵב.

הרבי אומר, כמה שאנחנו מדברים בגדולת הבורא, אי אפשר לבאר זאת בכתיבה, כמו שאנחנו אומרים 'ולגדולתו אין חקר' אין לנו השגה בגדולת הבורא יתברך שמו, כמה שאנחנו רואים, זה לאין ערך ותכלית בגדולתו.

וְאָמַר כִּי גִדְלַת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ אֵין שְׁעוֹר. כִּי נַעֲשִׂים דְּבָרִים נוֹרָאִים בְּעוֹלָם, נְפִלְאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד וְאֵין יוֹדְעִים כָּלֵל. שֶׁאֲנַחְנוּ אֶפִּילוּ יוֹדְעִים מִזֶּה שׁוֹם דְּבַר.

מהלשון של רבינו כאן משמע, שאנחנו יודעים שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ועוד יותר מכך, גם מובא בכתבי האר"י ז"ל שיש תיקונים של שית אלפי שנים, בכל יום יש תיקונים שלא נעשים אתמול ושלשום, אלא היום הזה בלבד, שיש ניצוצות הקדושה מששת ימי בראשית שלא נתקנים אלא ביום הזה, וזהו 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', ונעשים דברים שאנחנו אפילו לא יודעים, והם דברים שלמלעלה מהשגתינו, ודברים האלה נעשים על ידי התפילות והמצוות שלנו, קריאת שמע, הנחת תפילין, צדקה, והתיקונים האלו נעשים מתחילת הבריאה עד היום.

אבל הרב"ה אומר כאן עוד איזה לשון 'כי נעשים דברים נוראים בעולם, נפלאים ונוראים מאד ואין יודעים כלל', הפשט הוא שיש כל מיני תיקונים שנעשים בעולם שאנחנו בכלל לא יודעים, יש בזה בזה"ק וגם יש ע"ז שיחה מהבעש"ט 'לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו', שהקב"ה עושה נפלאות גדולות לבדו, מה זה 'לבדו', שכביכול אף אחד בעולם לא יודע מהניסים והנפלאות שהקב"ה עושה אלא רק הקב"ה 'לבדו' יודע את זה.

כדי להסביר את הדברים, ניקח לדוגמא, אם ה"ו איזה ערבי הניח איזה חבלה ובחסדי שמים זה לא התפוצץ, ושום אדם לא יודע מזה, או שיכול להיות שאיזה ערבי תכנן איזה תכנית לפגוע ביהודים ולבסוף הוא עצמו נפגע מזה, ואנחנו עם כל החקירות של השלטונות בדברים האלו לא יודעים מזה כלל, זה נקרא 'לעושה נפלאות גדולות לבדו' שרק הקב"ה 'לבדו' יודע את כל הניסים והנפלאות שהוא עושה לנו, 'כי לעולם חסדו' שעל זה אנחנו מבקשים ומתחננים שזה יהיה לעולם, שנראה את החסדים של השי"ת, שעל ידי שאנחנו משבחים ומודים להקב"ה 'הודו לה' שהוא 'כי טוב' עי"ז כי לעולם חסדו, זה נקרא 'לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו', שרק הקב"ה הוא עושה נפלאות כאלו שרק הוא יודע אותם, ואנחנו אפי' לא יודעים מזה. עוד דוגמא, אם אדם איחר לאוטובוס אז הוא

מתאכזב שאיחר לאיזה פגישה חשובה וכד', לבסוף ה' ישמור קרא לאוטובוס איזה תאונה וכדו', זה נקרא 'לעושה נפלאות גדולות לבדו' רק הקב"ה מדריך ויודע את כל הנסים והנפלאות שנעשים עם כל יהודי בפרטות ומה שנעשה נסים עם כל כלל ישראל.

עד כדי כך שהיעב"ץ כותב בסידורו, שאם היינו יכולים לבא ולומר שמה שעם ישראל נמצא בתוך שבעים אומות, זה כמו ש'טלה' נמצא בין שבעים זאבים, ואם היה אפשר לומר שזהו יותר מהנסים שנעשו לעם ישראל כשיצא ממצרים, והיעב"ץ אמר את זה בדורו, כי עם ישראל נמצא בכל רגע ורגע בנס.

ב"ה אנחנו צריכים להודות לה' שאנחנו נמצאים בארץ ישראל בארץ הקדושה, אבל מסביב לארץ ישראל 'סביב רשעים יתהלכו', כל אומות העולם מסביבנו, ואלה נסים ונפלאות שאנחנו אפילו לא יכולים לדעת מהם, אנחנו חושבים שיש צבא וכו' וכחי ועוצם ידי ח"ו וכו', אבל אנחנו לא יודעים בכלל כמה תוכניות וכמה מחשבות שיש לגוים, כביכול עשיו שונא ליעקב ואנחנו לא יודעים מזה, איזה מחשבות ואיזה פטנטים יש לגויים עלינו, והדבר הזה נקרא 'לעושה נפלאות גדולות לבדו' שרק הוא יודע את זה ואף אחד לא יודע את זה.

ולפעמים יש התגברות דינים בעולמות העליונים, אבל אנחנו על ידי התפילות והמצוות ו'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה', עי"ז נמתקים הדינים האלה מה שאנחנו אפילו לא יודעים, וזה מה שאומר הרב"ה 'כי נעשים דברים נוראים בעולם, נפלאים ונוראים מאד ואין יודעים כלל', וכשהקב"ה יפתח לנו את העינים אז נראה איזה נסים ונפלאות יש על כל צעד ושעל, על כל רגע ורגע, שהקב"ה עושה נסים ונפלאות עם הבריאה, ועם כל יהודי ויהודי שמצליח, הן בפרנסה הן בבני חיי ומזוני, ואם אנחנו נעמיק נראה שבכל לידה ולידה שיהודי זוכה להיוולד, זה הכל נסים ונפלאות איך שזה הולך וכו' מתחילה ועד סוף.

ואומר הרב"ה הינו שְׁעָדִין אֵין יוֹדְעִים שׁוֹם יְדִיעָה פְּלֵל פְּלֵל לֹא. אנחנו לא יודעים שום ידיעה איך שהקב"ה בורא את העולם, ואיך הקב"ה מחיה את העולם ואת כל המציאות של הבריאה, ואנחנו לא יכולים לדעת ולהשיג בשכל שלנו את כל הנסים והנפלאות שהקב"ה עושה אתנו על כל צעד ושעל.

ויותר בעומק יש רמב"ן (פרשת בא) שאומר שמהנסים הגלויים אדם צריך לדעת על הנסים הנסתרים. פירושו שיש לפעמים שרואים נסים כמו הנסים הגלויים שהיו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף וכו', מזה אנחנו יכולים להבין על הנסים הנסתרים שיש בעולם, יש כל רגע ורגע נסים נסתרים שאנחנו אפילו לא רואים את זה ולא מבינים את זה ולא עולה על הדעת של אף אחד מאתנו, כי 'לגדולתו אין הקר', כמו שנראה בסמוך, שאנחנו לא

יכולים להבין את גדלות הבורא איזה נסים ונפלאות שעושה עם כל אחד ואחד בפרטיות ובכלליות.

ממשיך הרבי, וְגַם מֵה שְׁמוּבָא בִּי "תְּכַלִּית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדְעָ", הֵינּוּ גַם-כֵּן אֶצֶל כָּל יְדִיעָה וַיְדִיעָה, הֵינּוּ שְׂאֵפְלוֹ פְּשֻׁמְגִיעִין לְהַתְּכַלִּית שֶׁל הַיְדִיעָה דְּהֵינּוּ "לֹא נִדְעָ", אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין אֵין זֶה הַתְּכַלִּית, בִּי זֶה הַתְּכַלִּית הוּא רַק בְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה, אֲבָל בְּהַיְדִיעָה הַגְּבוּהָ מִמְּנָה עֲדִין לֹא הִתְחִיל בָּהּ כְּלָל, וְכֵן לְמַעְלָה מְעַלָּה. נִמְצָא שְׂלֵעוּלָם אֵין יוֹדְעִין כְּלָל כְּלוּם, וְהַפְשֵׁט הוּא שְׂאֵדָם מְגִיעַ לְכֹזָאת הַשְּׂגָה שְׂכֻמָּה שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֵּין אִזּוֹ הוּא לֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם, וְכִמוֹ שֶׁשְׂלֻמָּה הַמֶּלֶךְ ע"ה אָמַר 'אִמְרֵתִי אֲחַכְמָה וְהִיא רַחוּקָה מִמֶּנִּי, שְׂלֻמָּה הַמֶּלֶךְ הִשִּׁיג אֶת כָּל הַחֲכָמוֹת וְכִמוֹ שֶׁהוּא הֵבִין הוּא יוֹדֵעַ שְׂכָל חֲכָמַת הַתּוֹרָה רַחוּקָה עוֹד מִמֶּנּוּ.

וְהַפְשֵׁט הוּא שֶׁהַצְדִּיקִים הֵבִינוּ 'כִּי תְּכַלִּית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נִדְעָ' שְׂכֻמָּה שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ רֹאִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים כְּלוּם, וְזֶהוּ הַהֲשָׁגָה הַכִּי גְדוּלָה שֶׁל הָאָדָם שְׂכֻמָּה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אִזּוֹ הוּא לֹא מִבֵּין כְּלוּם.

וְעַכְשֵׁי הַרְבֵּה מוֹסִיף כֹּאן שֶׁהַתְּכַלִּית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נִדְעָ, אִזּוֹ יֵשׁ חוֹשְׁבִים שֶׁזֶהוּ רַק בְּכֻלּוֹת שֶׁלְּפַעֲמִים אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהִשִּׁיג אִזּוֹ הֵבִין אִיזֵה הַשְּׂגָה, אִזּוֹ לְמַשָּׁל אִם הוּא לּוֹמֵד בְּסַפְרֵי קְבֻלָּה וְהֵבִין אִיזֵה כּוֹוֹנָה, אִזּוֹ חוֹשֵׁב שֶׁהִגִּיעַ לְאִיזֵה מַדְרִיגָה וְהֵבִין אִיזֵה מִשְׁהוּ.

ע"ז אֹמֵר הַרְבֵּה, הֵינּוּ גַם-כֵּן אֶצֶל כָּל יְדִיעָה וַיְדִיעָה. פִּירוּשׁ כָּל פֶּרֶט וּפְרֵט יֵשׁ בֹּזֵה 'תְּכַלִּית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נִדְעָ, וְלֹא רַק בְּכֻלּוֹת הוּא צָרִיךְ לְדַעַת שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ אֶת כָּל הַהֲשָׁגוֹת, אֲלֵא אִפִּי' בְּמָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ, אִזּוֹ בֹּזֵה ג"כ יֵשׁ 'תְּכַלִּית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נִדְעָ'.

הֵינּוּ שְׂאֵפְלוֹ פְּשֻׁמְגִיעִין לְהַתְּכַלִּית שֶׁל הַיְדִיעָה, שְׂאֵדָם כִּבֵּר כֵּן מִבֵּין מִשְׁהוּ אִזּוֹ דְּהֵינּוּ "לֹא נִדְעָ", אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין אֵין זֶה הַתְּכַלִּית, בִּי זֶה הַתְּכַלִּית הוּא רַק בְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה, שֶׁרַק בְּאוֹתָהּ יְדִיעָה הוּא מִבֵּין, אֲבָל בְּהַיְדִיעָה הַגְּבוּהָ מִמְּנָה, בִּי בְּהֲשָׁגָה יוֹתֵר גְּדוּלָה מִמְּנָה, עֲדִין לֹא הִתְחִיל בָּהּ כְּלָל, וְכֵן לְמַעְלָה מְעַלָּה, שְׂכֻמָּה שְׂאֵדָם עוֹלָה לְמַעְלָה בְּעוֹד הַשְּׂגָה עֲדִין הוּא לֹא הִגִּיעַ לְהַשְּׂגָה שְׂמַעֵל אוֹתָהּ הַשְּׂגָה, נִמְצָא שְׂלֵעוּלָם אֵין יוֹדְעִין כְּלָל כְּלָל לֹא, אַף פַּעַם אֲנַחְנוּ לֹא הִגַּעְנוּ לְהַשְּׂגָה הַגְּבוּהָ בְּיוֹתֵר שְׂנַכִּין אוֹתָהּ,

וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין זֶה הַתְּכַלִּית, בִּי עֲדִין לֹא הִתְחִיל כְּלָל לְיֹדֵעַ בְּיְדִיעוֹת שְׂלֻמְעָלָה מְזוֹאת הַיְדִיעָה שֶׁהִגִּיעַ בָּהּ אֶל הַתְּכַלִּית שֶׁלֹּא נִדְעָ וְכוּ'.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּשִׂיחָה מִהַרְבֵּי שֶׁהִיוּ כְּאֵלֶּה חוֹקְרִים שֶׁהִיוּ אוֹמְרִים שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹלָם הַגְּלִגְלִים שֶׁהוּא עוֹלָם הַיְצִירָה, אִזּוֹ הֵם חֲשָׁבוּ שֶׁזֶה כִּבֵּר סוּף הָעוֹלָם וְהִגִּיעוּ לְהַשְּׂגָה הַכִּי גְבוּהָ, וְאַחֲרֵיהֶם יֵשׁ חוֹקְרִים שֶׁהִגִּיעוּ יוֹתֵר לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה וְהֵם חֲשָׁבוּ שֶׁזֶה כִּבֵּר הַסּוּף, אַח"כּ הִגִּיעוּ לְעוֹלָם

האצילות, אבל באצילות עצמו יש אור עד אין סוף, והאצילות עצמו הוא כללות העולמות העליונים יש אריך יש עתיק וכו', עד אין תכלית, שכמה שאנחנו משיגים וכמה שאנחנו מבינים, וכמה שנדמה לאדם שהוא מבין ומשיג בכל ספרי המקובלים זהו לא נקרא אפי' טיפה מן הים¹.

עוד יותר מזה יש לשון של רבינו האריז"ל בעין חיים, שגרגיר מעולם האצילות זה יותר גדול מכל העולמות התחתונים, וא"כ וכי אנחנו יכולים לתאר מה זה נקרא השגה, וזה נקרא 'תכלית הידיעה' שכמה שהאדם חושב שכבר הגיע לידיעה מסוימת, אז הוא רואה שכמה שהוא יודע, הוא לא יודע כלום, וזה בעצם כל ההשגה, שהוא עוד לא יודע כלום.

בליקוטי עצות (ערך השגה אות טו) מסביר את השיחה הזאת "השם יתברך ברוך הוא גדול מאד ולגדולתו אין חקר, ואין יודעין כלל, כי נעשים בעולם דברים נוראים, מעשים רבים לאין תכלית, ושנויים וחדושים רבים ונפלאים, ואין יודעין כלל, ואי אפשר לדבר בזה, רק כל חד כפי מה דמשער בלבד" (פי', שכל אחד מה שהוא משער בלב שלו, ככה זה נקרא שהוא מבין את גדולת הבורא). "יכול להבין מרחוק שאין יודעין כלל" (כל אחד מה שהוא משער כשהוא חושב על גדולת הבורא, והרי יש ענין לחשוב על גדולת הבורא, אז הוא רואה שהוא לא יודע כלום).

וואף על פי כן עדין הוא רחוק מאד מתכלית הידיעה שלא נדע. כי עדין לא התחיל לידע כלל. ועיין בפנים שיחות נפלאות בזה, ואיך להתחזק על ידי זה לבל יפל בדעתו לעולם, אפלו אם נפל למקום שנפל, חם ושלו, אל יתיאש עצמו מן הצעקה לעולם כי השם יתברך גדול מאד ויכול להתהפך הכל לטובה וכו' ". ע"כ זהו הקדמה אחת מליקוטי עצות.

גם הפליג מאד בגדל מעלת התשובה, ואפלו בשנפלים מאד חם ושלו, וכל אחד נפל למקום שנפל רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן אסור לתיאש עצמו, פי תשובה גבה למעלה מן התורה, על-כן אין שום יאוש בעולם, פי אם יזכה יהיו נעשין מעוונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שנתהפכין העוונות לזכיות (יומא פ"ד):

¹ **וז"ל רבינו זצ"ל לקמן** (שיחה רכד) בענין מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה יא): שאסור להסתכל מה למעלה מה למטה מה לפני מה לאחור, אמר רבנו זכרוננו לברכה, שכל אדם ואדם יש לו בחינת מה למעלה מה למטה וכו' לפי מדרגתו שאסור לו להסתכל בהם. כי אצל קצת, מסתים שכלו אצל הגלגלים ורקיעים ואסור לו להסתכל להלן יותר. וגם כל הפילוסופים והמחקרים, כל שכלם וחקירתם הוא רק עד הגלגלים ולמעלה מזה אין יודעים כלום. וגם במה שתחת הגלגלים טעו הרבה בכמה דברים עד שנפל ביניהם מחלוקות גדולות בכל דבר. וכבר מבאר שאסור להסתכל בהם כלל. והכלל שכל אדם במקום שמסתים שכלו אסור לו להלך יותר. כי זהו אצלו בחינת מה למעלה מה למטה. רק לסמך על אמונה לבד.

ועוד שם (שיחה רכה) הלא אצל המחקרים מסתימת ידיעתם בגלגלים. ונדמה להם שמשם ולמעלה הוא רק עצם האלקות יתברך. ובאמת כל למוד הקבלה הוא בעולמות ומדרגות שמשם ולמעלה. כמו כן אפלו מי שהשיג חכמת הקבלה היטב שהוא חכמת האמת אף על פי כן אין חקר לתבונתו כי עדין יש גבוה מעל גבוה וכו'. **ועוד שם:** וכוונתו היה כמו כן אפלו בידיעת האמת למעלה למעלה יש עוד גבוה מעל גבוה בלי שעור וערך וכו'. כי לגדולתו אין חקר וענין זה אי אפשר לבאר בכתב.

והפשט הוא שאפי' אם אדם עשה עבירות במזיד ח"ו, ואח"כ כשיעשה תשובה מאהבה, הזדונות נהפכות לזכויות, רואים שאדם ח"ו ח"ו שה' ישמור יחלל שבת ח"ו, ואח"כ הוא עושה תשובה ותיקן את עצמו ובכה להקב"ה, ע"י כך העונות נהפכות לזכויות.

וַיֵּשׁ בְּעֵינָיו זֶה פְתָרֵי נִסְתָּרוֹת, שאלו הם דברים שאנחנו לא מבינים.

רַק הַפֶּלֶל שֶׁמִּפְּלֵ הַנְּפִילוֹת וְהִירִידוֹת שֶׁפְּעוּלָם רַחֲמֵנָא לְצַלֵּן יְכוּלִים לְחַזֵּר אֵלָיו יִתְפָּרֵךְ בְּנִקְלָ, כִּי לְגִדּוֹלְתוֹ אֵין חֶקֶר. וְהַעֲקָר שֶׁהַפֶּלֶל תְּלוּי בּוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִיֵּאֵשׁ עֲצָמוֹ מְלַצֵּעַק אֶל ה' וְלִהְתְּחַנֵּן וְלִהְתְּפַלֵּל אֵלָיו יִתְפָּרֵךְ תְּמִיד (וְעֵינֵי חַיֵּי מוֹתֵרֵן סִימָן ס"ז):

לכאורה מה קשר העניינים שהרבי מדבר כאן בשיחה על הענין של תשובה שזוהו 'ולגדולתו אין חקר' שיכולין להפוך את העונות לזכויות, הרי עד עכשיו הרבי דיבר על הענין של 'ולגדולתו אין חקר' שהכוונה שתכלית הידיעה שלא נדע. ומה שייך הענין של תשובה לתחילת השיחה.

אלא שצריכים לדעת שלפעמים כשאדם חושב בגדולת השי"ת, אז הוא ח"ו יכול לבא לידי כמה טעויות, וברמב"ם בתחילת הל' ע"ז כותב איך הגיע בכלל בעולם המושג של ע"ז, אומר הרמב"ם שבדור אנוש הם הגיעו להשגות גדולות, עד שהם חשבו שאם הקב"ה גבוה מה יש לו עסק אתנו בעולם הזה, ואיך אנחנו יכולים לעבוד אותו, ועל ידי כך הם טעו שהם צריכים לעבוד לשמשים שהם השמש והירח². א"כ רואים שלפעמים אדם מוגיע לגדלות הבורא ומגיע להשגות גבוהות, ואז הוא טועה מה הקב"ה שייך אלינו אנו האנשים התחתונים בעולם הזה השפל. וזה מה שאנחנו אומרים בהלל 'המשפילי לראות בשמים ובארץ' שכביכול הקב"ה משפיל את עצמו לראות את כל מה שאנחנו עושים בשמים ובארץ.

וזה כל הפגם של דור אנוש שהתחילו בע"ז, שהם הגיעו להשגה של 'תכלית הידיעה' שאם כביכול הקב"ה כל כך גבוה אז מה יש לו עסק עם התחתונים. וזה מה שר' נתן כותב בכמה מקומות. וזה ההמשך של השיחה שהרבי' אומר כאן, שאדרבה כל המעלה של כל העליונים, כל המעלה של כל ה'ולגדולתו אין חקר' זה דווקא על ידי התחתונים, דווקא על

² וז"ל הרמב"ם שם: בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזו היתה טעותם, אמרו הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו, כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך, כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים, וכך היו אומרים עובדיה היודעים עיקרה, לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה, הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא, כלומר הכל יודעים שאתה הוא לבדך אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא.

ידינו שאנחנו ילודי אשה, ושאנחנו עוברים מה שעוברים, דווקא עם כל תאות עולם הזה, ושאנחנו מעולם השפל הזה, עם כל זה אנחנו ממליכים את השי"ת וקורין קריאת שמע, זה המעלה הכי גדולה שיש בעולם.

וזה מה שרבינו מביא בליקוטי מוהר"ן (תורה י) בשם הזוה"ק 'כד אתא יתרו ואמר 'כי עתה ידעתי כי גדול ה' וכו', כדין אתיקר ואתעלא שמא עלאה'. פירושו, דווקא מתי שהרחוקים מהשי"ת הם ממליכים אותו, אז שמו יתברך מתגדל בכל העולמות באופן שאי אפשר לתאר.

וזה הטעות שייך גם אצל בני אדם שעובדים את ה' ונופלים להם כל מיני קושיות, מה אני שייך?! מה העבודה שלי כבר עושה ופועלת?! מה שווה כבר התפילת ערבית שהתפללת?! וכן כל מיני מחשבות של ריחוק, אז צריך לדעת לא ולא, זה כן חשוב, 'כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים' כל תפילה ותפילה, וכל פרוטה לצדקה שאדם נותן, כל איזה כוונה טובה, וכל מחשבה טובה שאתה חושב, אתה לא יודע מה אתה עושה בזה, וזה החיזוק הכי גדול מה שאדם צריך, דווקא לפעמים שאדם יודע מגדלות הבורא ומשיג מגדולתו, הוא מוגיע למחשבה מה אני שייך לכל הדברים הגבוהים האלה, ואז האדם לפעמים נופל מזה ליאוש.

וזה מה שר' נתן אומר בליקוטי הלכות (הל' בשר בחלב ה"ד אות יב) שכל מה שאדם הראשון אבל מעין הדעת זה מכיון שהסתכל במה שלא הוה ליה רשות ועירב את הדעת שלו וכו', ועי"ז הוא ירד. עיי"ש שהאריך³. פירוש הדברים שאדם הראשון רצה להשיג השגות יותר מדאי גבוהות ודווקא ע"י ההשגות האלו שהוא חשב שהוא יוכל להגיע, בזה הוא נפל.

³ "ח"ל הזהב של מוהר"ן שם: ויש בענין זה עוד דברים הרבה, כי אדם הראשון נצטוו מצוה הראשונה בענין האכילה דיקא, שלא יאכל מעץ הדעת טוב ורע. ועקר יניקת עץ הדעת טוב ורע הוא מתערכת הדעת שמערכב הדעת של שני מדרגות של בחינת שני דורות ורוצה להשיג הכל קדם זמנו, כי על-ידי האכילה נתוסף החיות באדם, ועקר החיות נמשך מבחינת נעשה ונשמע, כמו שנאמר, "כי הוא חייך וכו'", כי עקר החיים הוא לחיות בכל פעם חיות חדש. (כי חי פריש בלשון אשפנז), וכמבאר במקום אחר. וחיות חדש בכל פעם ממשיכין מבחינת נעשה ונשמע הגבה יותר שצריכין להשיג בכל פעם. וזהו בחינת אכילת עץ החיים ואכל וחי לעולם, שאכילה כזו יזכו הצדיקים לעתיד לבא בהסעדה שיעשה ה' יתברך בשבילם מהלוימתן ושורו הבר ויין המשמר, שעל-ידי בחינת אכילה הזאת, ישיגו בכל פעם השגת הפתרים בחינת נעשה ונשמע הגבה יותר, שזהו עקר החיים והמענוג של עולם הבא. אבל אדם הראשון אכל מעץ הדעת ואסתפל במה דלא הוי רשוי, וערבב הדעת הנמשך מהשגת שני דורות וירד למטה להתאוות, מה שאינו שייך לו ורצה לעלות למעלה להשיג למעלה ממדרגתו. ומשם נמשכין כל האסורים שבתורה, ומשם נמשכין כל הבלבולים של כל אדם שמתאנה על התאוות ורוצה לידע ולהבין הפל בשכלו המגשם. ובכל פעם קשה לו כמה קשיות על ה' יתברך ועל הצדיקים וכו'. ואפלו אם קשה לו קשיות על עצמו גם זה אינו טוב, כי גם זה מעשה הבעל דבר, שמחליש דעתו על-ידי הקשיות שקשה לו על עצמו; איך אתה רוצה להתפלל בכונה והתלהבות ונלא בשעה הקודמת עשית כף וכך וכו'?! וכיוצא בזה בבלבולים הרבה בלי שעור. וכל זה נמשך מזמנת הנפש שמבלבל דעת האדם שרוצה להבין הפל, כי באמת אין אנו יודעים כלל, כמובא ב"עין חיים", שהבאתי לעיל, ששלמה המלך, עליו השלום, שהיה חכם מפל אדם אמר (תהלים לג, כב), "אמרת אחרת ויהי רחוקה", ואמר, "כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי (משלי ל, ב). ודוד המלך, עליו השלום, אמר, "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך". מכל שכן וכל שכן, אלפי אלפים ורבי רבבות, קל וחומר, אנשים פשוטים, בפרט בדורות הללו. והכלל, שאין האדם יודע כלל, רק כל אשר תמצא לעשות בכחך עשה. וכל זמן שאתה יכול לחטף מזה העולם העובר איזה דבר שבקדשה דבור תורה, או תפלה, או איזה מצוה, צדקה וגמילות חסד וכו'. מה טוב, כי לא ישאר לך סוף כל סוף כי אם זה לבד. ואם בדרך תלך להתגבר להתחיל בכל פעם מחדש ולחטף דברים שבקדשה מה שתוכל אז טוב לך לעולם וסוף כל סוף תגיע לתכלית הטוב והנצחי בזה ובכא:

ודומה לזה אמרו בחגיגה (יד:) ארבעה נכנסו לפרדס, רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, אבל אחרים נפגעו. שדווקא כשנכנס למדריגות גבוהות זה יכול להפיל את האדם, ורבינו ז"ל בח"ב (תורה פ"ב) מביא את הפסוק 'כי תצא למלחמה' שם הרב'ה אומר שאיך זה ש'אחר' שהוא אלישע בן אבויה יצא לתרבות רעה, הרי הוא עלה והגיע לכאלה מדריגות גבוהות, אלא שע"י ש'אנא אמלוך', שאדם חושב שהוא הגיע להשגות גבוהות אז הוא חושב שאני כבר משהו, הוא עושה מעצמו משהו, וע"י הגאווה הזאת הוא יכול ליפול לגמרי, עיי"ש שרבינו האריך בזה. ואדרבה, לפעמים שאדם מגיע להשגות גבוהות הוא נמצא בסכנה יותר גדולה, כי כשפוגמים באמונה הפגם הוא כחוט השערה ויכול ליפול לגמרי.

וזה מה שממשיך ר' נתן בליקוטי הלכות (שם) שאדם הראשון "ירד למטה להתאוות, מה שאינו שייך לו ורצה לעלות למעלה להשיג למעלה ממדרגתו, ומשם נמשכין כל האיסורים שבתורה, ומשם נמשכין כל הבלבולים של כל אדם שמתאוה כל התאוות, ורוצה לידע ולהבין הכל בשכלו המגושם, ובכל פעם קשה לו כמה קשיות על ה' יתברך ועל הצדיקים וכו', ואפלו אם קשה לו קשיות על עצמו, גם זה אינו טוב, כי גם זה מעשה הבעל דבר, שמחליש דעתו על ידי הקושיות שקשה לו על עצמו, איך אתה רוצה להתפלל בכוונה והתלהבות והלא בשעה הקודמת עשית כך וכך וכו' " (הרי מקודם עשית עבירה, הלכת ברחוב וראית כל מיני מראות אסורים ופגמת בעינים, ועכשיו אתה נכנס לבית הכנסת ומתחיל להתפלל בהתלהבות, מה זה שייך לך, הרי מקודם עשית מה שעשית) "וכיוצא בזה בלבולים הרבה בלי שעור, וכל זה נמשך מזוהמת הנחש שמבלבל דעת האדם שרוצה להבין הכל".

וזה היה כל העבודה בברסלב 'תמימות ופשיטות', וודאי שלא שהכוונה הוא לא לחשוב ולהתבונן וליישב דעתו איך לעבוד את ה', אלא זה כמו שכתוב 'ויעקב איש תם', שאני משליך את המח שלי ואני עושה רק מה שה' רוצה, אני עושה רק מה שהשלחן ערוך כותב, כי לפעמים דווקא אדם שעולה במדריגות גבוהות ומגיע להשגות אלוקות אז שם הוא יכול לפגום יותר, כי הוא חושב בכל דבר שהוא עושה איך לעשות את זה בדיוק כמו שצריך, ורוצה לעשות את זה בכל השלמות שיכול להיות, והרבה פעמים זה לא הולך לו, ואז יכולים ח"ו לפגום.

וזהו מה שממשיך שם ר' נתן, (שם בבשר בהלב) "כי באמת אין אנו יודעים כלל, כמוכא בעין חיים, ששלמה המלך ע"ה שהיה חכם מכל אדם אמר 'אמרתני אחכמה והיא רחוקה', ואמר, 'כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי' "

כמו ששלמה המלך היה מושל על העליונים והתחתונים בכ"ז הוא הגיע למדרגה כזאת שהוא ראה שהוא לא מבין שום דבר. ובחז"ל מובא שאמרתי אחכמה וכו', נאמר על פרה אדומה. ואמרו במפרשים שאת כל התורה הוא השיג רק את פרה אדומה הוא לא השיג, רק שע"י שהוא ראה שהוא לא השיג את פרה אדומה אז ממילא הוא ראה שהוא לא מבין ומשיג את כל התורה כולה, וזה מה שכ' 'זאת חוקת התורה'.

וכן כשהגיע שלמה המלך ל'ולא ירבה לו נשים' והגיע להשגות כאלו שהוא חשב שהוא יכול לתקן את בת פרעה ונשא אותה, ואז ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון, ועליו נבנה כרך גדול של רומי (שבת נ:). כי אפי' שלמה המלך שהיה מושל על העליונים והתחתונים, גם בזה נאמר שתכלית הידיעה שלא נדע, שלפעמים רוצים לתקן יותר ממה שיכולים ולהשיג יותר ממה שמסוגלים ואז אדם ח"ו נופל לגמרי.

ורבינו ז"ל (בליקו"מ ח"ב תו' י"ב) מביא ירושלמי (תענית פ"א ה"א) 'אם יאמר לך אדם, היכן אלקיך, תאמר לו בכרך גדול של רומי'. הפשט בזה הוא שאפי' בכרך גדול של רומי שנעשה מהפגם הנ"ל, אם תחפש שם היכן אלקיך, גם שם אתה תמצא אותו, שגם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה כמו בכרך גדול של רומי, תמצא את אלקיך, מפני שבשורש הדברים כוונת שלמה היתה מצד הקדושה והוא לא חשב על איזה דבר שלא כהוגן כשלקח את בת פרעה, וכל כוונתו היתה לשם שמים, ולכן אפילו בתוך ההסתרה אפילו בתוך העבירה כשאתה תתחיל לחפש את האור של השי"ת, וכן בכל דבר ודבר אז אתה תמצא את זה אפי' בכרך גדול של רומי, אבל זה בתנאי שקודם כל תצעק ותבקש 'היכן אלקיך' תחפש באמת את השי"ת 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך' ותתפלל תפתח לי את העינים שאני יראה את האור שלך.

הנה אנחנו מוצאים בבלעם שכ' עליו 'יודע דעת עליון' והאתון שלו ידעה יותר ממנו, אדם חושב שהוא רואה ומשיג והנה מעמידים אותו בנסיון, ואז מראים לו הנה החמור שלך יודע יותר ממך, אפילו שכל השגותיו היו מכח הטומאה ואכמ"ל, אבל מ"מ הראו לו שהחמור שלו יודע יותר ממנו.

וא"א להאריך בזה ואפשר לדבר ע"ז כמה שעות, אבל מ"מ רואים שזה המעלה של משה רבינו ע"ה, עד כדי כך שבתורה קל"ה אומר רבינו ז"ל שכל מה שהשיג משה רבינו חמשים שערי בינה הוא ע"י מדת הענוה שהיה לו. פירוש הדברים שכמה שאדם משריש בעצמו יותר את מדת הענוה, וכמה שאדם יודע כמה הוא רחוק רחוק ויותר מרחוק, דוקא אז הוא משיג השגה יותר גבוהה. וזהו הפירוש של 'משה קיבל תורה מסיני', שעל ידי שהיתה בו מדת סיני שזה מדת הענוה שהוא החר הכי נמוך, עי"ז דווקא הוא קיבל את התורה.

וזהו מה שאמרו במס' אבות (פ"ד מ"ד) 'מאוד מאוד דזי שפל רוח', שלא די ב'מאוד' אחד אלא צריך להתנהג בענוה ושפלות כמה שיותר 'ונפשי כעפר לכל תהיה', שכמה שאדם זוכה לענוה יותר ככה הוא זוכה יותר להשיג. ופירוש 'ענוה', שכמה שהוא משיג יותר אז 'תכלית הידיעה שלא נדע', שכמה שהוא תלמיד חכמה יותר, וכמה שהוא צדיק יותר, ע"ז הוא מרגיש כמה שהוא פחות מזה.

הנועם אלימלך מסביר שלכן אפי' ללמדן גדול קורים 'תלמיד' חכם, כי כל פעם הוא בבחינת תלמיד, ומרגיש בעצמו שהוא צריך עוד ועוד ללמוד ולהשלים את עצמו, וכמה שהוא חכם וכמה שהוא יודע הוא צריך לדעת שהוא עוד 'תלמיד'. וזהו גם מה שמצינו בריב"ז שאפילו שהוא ידע שיחת מלאכי השרת שיחת דקלים וכו', בכ"ז 'ומתלמידי יותר מכולם', שיש בחינה שאפילו צדיק גדול אפילו ראש ישיבה אפילו גאון גדול, מהתלמידים שלו הוא יכול להבין יותר, שכמה שאדם משיג ועולה ועולה מעלה מעלה, לעולם הוא יכול ללמוד מתלמידיו, שדוקא מאנשים הפחותים הוא יכול להשיג הרבה יותר.

והוא אשר מושיך ר' נתן (שם) 'ודוד המלך, עליו השלום, אמר 'ואני בער ולא אדע בהמות דזיתי עמד', מכל שכן וכל שכן, אלפי אלפים ורבי רבבות, קל וחומר, אנשים פשוטים, בפרט בדורות הללו. והכלל, שאין האדם יודע כלל, רק כל אשר תמצא לעשות בכחך עשה, וכל זמן שאתה יכול לחטוף מזה העולם העובר איזה דבר שבקדשה דיבור תורה או תפלה, או איזה מצוה, צדקה וגמילות חסד וכו', מה טוב, כי לא ישאר לך סוף כל סוף כי אם זה לבד. ואם בדרך תלך להתגבר להתחיל בכל פעם מחדש ולחטוף דברים שבקדושה מה שתוכל או טוב לך לעולם, וסוף כל סוף תגיע לתכלית הטוב והנצחי בזה וכבא".

ור' נתן בהמשך הדברים חוזר ע"ז עוד הפעם וכותב, "שידע האדם האמת לאמתו שאינו יודע כלל, כלל כלל לא, רק יתחזק עצמו באמונה הקדושה שקבלנו מאבותינו הקדושים, ואל יכלבל אותו שום דבר שבעולם, כי אין אנו יודעים כלל, רק כפי שהורו אותנו רבותינו זכרונם לברכה, הם אמרו והם אמרו, הם אמרו שצריכין לשבר כל התאוות שבעולם, לא מבעיא עבירה כל שהיא, בודאי צריכין לברוח ממנה יותר מברוח מן האש, אלא אפילו תאוה בעלמא ושום תנועה שאינה ברצון הבורא יתברך, צריכין לברוח ולהתרחק ממנה בתכלית הריחוק, כי הוא פוגם מאד בנפש הישראלי ובכל העולמות אלפי אלפים ורבי רבבות התלויים בו, והם אמרו שאפלו אם עבר האדם מה שעבר, אפלו אם עבר על כל התורה כולה אלפים פעמים, רחמנא ליצלן, אף על פי כן אין שום יאוש בעולם כלל, וצריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי ה' יתברך מקבל תענוג ושעשועים מהגורע שבגרועים,

אדרבא, זהו עיקר גדולתו יתברך כשהרחוקים מאד מאד ממנו, מודים בו יתברך ומתחזקים באמונה ומודים ומשבחים אותו יתברך וכו' "

וזה מה שרואים כאן בשיחה שלנו ממבט ראשון, שהרבי בתחילה מדבר כאן 'תכלית הידיעה שלא נדע', ואחרי כן הרבי מדבר על המעלה של התשובה, שלא להתייאש. כי לפעמים אדם מגיע להשגות גדולות אז הוא יכול לפעמים לשבור את עצמו, שהרי בכתבי האר"י מובא שעל פגם ופגם שאדם פוגם צריך להתענות כך וכך תעניות לעשרות ולמאות, ושואל הרב החיד"א בשם הגדולים הרי גם אם נצום כל החיים לא נגיע לסכום התעניות האלו, הרי על כל דיבור ומחשבה, ועל כל הרהור כמה תיקונים שנעשה זה לא יספיק. עיי"ש. א"כ רואים מזה שלפעמים דווקא שאדם לומד ויודע על ה'גדולתו אין חקר' אז הוא רואה ג"כ מה גודל הפגם שהוא עשה.

וכמו שרבינו מביא (תורה צ"ח) על מה שנאמר בגמרא (שבת לד.) *על יהודה בן גרים נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות*, מה הלשון נתן עיניו בו, ומה פי' נעשה גל של עצמות. אך הנה האדם אינו רואה עד היכן הפגם מגיע, אם עבר עבירה, אבל הצדיק רואה, וגל מלשון התגלות, שהוא גילה לו מה העבירה שלו עשה, ועי"ז שהוא ראה מה שהוא עשה, הוא נהפך לגל של עצמות, עיי"ש.

שאם ח"ו היינו עוברים איזה איסור אז ה' ישמרנו לא היינו מוצאים את עצמנו בעולם, אלא מאי, אנחנו יודעים את מה שרבינו גילה לנו שהגם שבס' ראשית חכמה בשם הזוה"ק כתב שעל הפגם הידוע פגם הברית אין לזה תיקון, בא רבינו ואומר אף אחד לא יודע את הפשט, אבל אני יודע שכן יש תיקון, שזה הכח של הצדיקים שראו שבדורות האחרונים איך שאנחנו נראים, אם אדם יחשוב על גדלות ה', אז תמיד נחשוב ונתייאש ונאמר שאין לנו תיקון, אלא זה עיקר כל שלימות התיקון שאדם יודע שעם כל מה שהאר"י הק' עשה את התיקונים ע"י התעניות, אנחנו במעט שאנחנו עושים, מתקנים, וכמו שהאר"י הק' אמר לר' חיים וויטאל שמדריגה שלו יותר מרבי עקיבא, שהיום בדורינו איך שהוא מקיים את המצוות ומעשים טובים מעלתו יותר מהראשונים, וכל הבעלי תשובה שיש היום אם יחשבו על עצמם איך נתקן את הפגמים מהעבר בוודאי יפלו לייאוש, וזהו הכח של הצדיקים שגילו לנו שנדע שאין שום ייאוש בעולם כלל, וכל איזה פרומה לצדקה וכל איזה הנחת תפילין שיהיה מי שלא יהיה השכר הזה קיים לנצח נצחים.

לפעמים היצה"ר מפיל את האדם למוחין דקטנות שאדם חושב וכי יהיה לי תיקון על העבירות ופגמים שעשיתי, ועי"ז אומר ר' נתן בהל' תפלת המנחה (הל' ה' סעיף ה') *"זה עיקר שצריך להתגבר כנגד כחינת המחין דקטנות שהם מתגברין על כל אדם, כי מה שבא על האדם מחשבות של פחיתות וקטנות על ידי עוצם פשעיו"* (שאדם כבר נהיה מבוגר ואז

הוא מתחיל לחשוב מה עשיתי כאן בעולם עברתי על כל כך הרבה דברים) "אף על פי שעשה באמת מה שעשה". וזה כמו שהבאנו לעיל מר' נתן "שאפלו אם עבר האדם מה שעבר, אפלו אם עבר על כל התורה כולה אלפים פעמים וכו' עיי"ש.

מצד אחד אנחנו צריכים להזהר בדיבורים אלו שהרי כתוב 'וחטאתי נגדי תמיד', שכל הזמן אדם צריך לזכור את החטאים שהוא עשה, אבל מצד שני לפעמים כשאדם חושב על כל החטאים והפגמים שעשה, נכנסים לו כל מיני מחשבות שבוודאי הוא לא יוכל לתקנם והוא יהיה בגיהנם וכף הקלע ואין לו סיכוי וכו', אבל הוא לא יודע שאם הוא בכל זאת יעשה איזה מצוה כראוי לאיזה מדרגה הוא כן יכול לזכות...

וממשיך ר' נתן "אף על פי כן על פי רוב אלו המחשבות הם תחבולות היצר הרע ואין זה ענוה כלל, רק הוא מבחינת מחין דקטנות שרוצין להתגבר עליו להפילו בדעתו חם ושלוה, כאילו אין לו תקוה חם ושלוה, או למונעו מאיזה תפלה בכונה ושמחה וכיוצא בזה, ועל זה הזהיר רבנו זכרוננו לברכה לבל יטעה האדם עצמו כמבואר לעיל, כי האדם צריך לדעת שה' יתברך גדול מאד ולגדולתו אין חקר, ואין אנו יודעים כלל" (שזה מה שלמדנו בשיחה הזאת שתכלית הידיעה שלא נדע, ואנחנו לא משיגים כלום, ואין אנו יודעין כלל).

"וכמבואר שיחה זאת מרבנו זכרוננו לברכה בספר ספורי מעשיות בסופו, ובאמת שיחה זאת אי אפשר לבארה בכתב, רק מי שזכה לשמעה יכול להבין איזה רמזים משם, אבל הכלל שאין שום אדם יודע כלל גדלתו יתברך ורחמנותו עד אין סוף. ועל כן כל אחד אפלו אם נפל למקום שנפל אף על פי כן לעצם גדלתו ורחמנותו יתברך, יש ענין שיכול להתהפך הכל לגמרי מרע לטוב, ועוונות יתהפכו לזכיות. כמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה בפירוש".

וכמו שמביא רבינו ז"ל (ח"ב תורה ז) שדבר ראשון ששאל משה רבינו את הקב"ה כשנתגלה אליו, איך עם ישראל יוכלו לחיות בלי בית המקדש, איך יוכלו לסבול את המשא הזה של העבירות, שהרי בזמן שבית המקדש קיים תמיד של שחר כיפר על העבירות של הלילה ותמיד של בין הערבים כיפר על העבירות של היום.

אבל בכל זאת הקב"ה בוחן לבות וכליות של כל יהודי ויודע כמה יש לכל יהודי לב נשבר, עד כדי כך שאיתא בגמ' שכל העוסק בפרשת חטאת כאילו הקריב חטאת, א"כ רואים שאפי' אחר חורבן בית המקדש יש לנו כוחות לתקן, וכן יש לנו כל מיני תיקונים, שגם היום אנחנו יכולים לתקן, וזה הכח שלנו שאף שאנו נמצאים בהסתרה שבתוך ההסתרה, אעפ"כ כשאנחנו עושים מצוות ומעשים טובים, א"א לדעת כמה זה חשוב אצל השי"ת.

ובענין הזה שהיצה"ר מייאש את האדם שאין לו תקנה ואז האדם נופל עוד יותר, ראיתי משל נפלא לאדם שיש לו חנות מכולת ובדלפק שליד החנוני יש כל מיני ממתקים למכירה, מה עושה גנב מומחה, מפתה איזה ילד ואומר לו תכנס לחנות ותחטוף הפיסת שוקולד ומיד תברה, וכשהחנוני רואה זאת מיד יוצא מהחנות ורודף אחד הילד, ואז הגנב נכנס ולוקח את הכסף שנמצא בכספת....

והנמשל בזה הוא : זהו היצה"ר שהוא גנב מומחה 'מלך זקן וכסיל' כשאדם עושה אפי' איזה עבירה קלה, או שהפסיק איזה הנהגה טובה בעבודת ה', או שאיזה פעם אחת לא הצליח במשהו, אז האדם מאבד את העשתונות ונופל לעצבות ומרה שחורה, וחושב כי הנה הוכחה שתמיד לא הולך לו ולא מצליח בעבודת ה' וכו', וזהו עיקר מטרת היצה"ר להפיל אותו לעצבות ולייאש אותו, ועי"ז הוא מאבד את כל האידישקייט שלו. וזהו בדיוק מה שאנחנו מדברים היום על 'ולגדולתו אין חקר', שאדם צריך לקיים מצוות ולעשות מעשים טובים בתמימות ובפשיטות, ובוודאי אנחנו לא יכולים לצאת ידי חובת כל הדעות, וזהו בדיוק מה שכתוב במשנה בפרקי אבות (פ"ב מט"ז) 'לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה', שאנחנו לא יכולים לעשות את הכל. והרמב"ם בפי' המשניות על המשנה רבי חנניה בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל וכו', מבאר שהתכלית של כל המצות הוא שאדם יקיים מצוה אחת בשלימות.

וודאי שאדם צריך להגיע לזחטאתי נגדי תמיד, אבל אם זה מביא אותו ליפול לייאוש ולעצבות ומרה שחורה וודאי שזה לא רצון ה', אלא רצון ה' ש'היום אם בקולו תשמעו' שתמיד נחדש את עצמנו בתורה ומצוות ומעשים טובים, וצריך לזכור מה שהרבי אומר לנו כאן ש'ולגדולתו אין חקר' ותמיד יכולים לתקן ולעשות תשובה, ואין עבירה בעולם שלא יכולים לתקן, ואפי' בתשעה באב רבינו ז"ל מגלה לנו, ש'קינות' אותיות 'תיקון', שהקינות שאנחנו אומרים, ואיך שאנחנו אומרים אותם, בין אם מרגישים את החורבן בין אם לא מרגישים את החורבן, זה תיקון גדול שנעשה בעולם, ה' יעזור שנזכה לעשות תשובה מאהבה, תשובה מרצון ה', ושכל הזדונות יהפכו לזכויות, וה' יזכה אותנו לביאת המשיח ולבנין בית המקדש בב"א.

לשון רבינו - שיחה ד

עבשו בעתים הללו קשה מאד מאד שיהיה מעות לאיש פשר, כי צריך שיהיה לו ירידה גדולה מאד חס ושלום עד שישיג מעות. ואפלו אחר הירידה הגדולה חס ושלום מעבודתו יתברך, עדין לאו כל אחד משיג מעות, כי גם הרשעים וקלי עולם לאו כל אחד משיג מעות, אבל איש פשר באמת רחוק מאד שיהיה לו עשירות. כי דע שמיזם שחרב בית-המקדש, נפל העשירות בעמקי הקלפות בבחינת: "ותרד פלאים" (איכה א'), "פלאים" אותיות "אלפים", הינו שהאלפים של עשירות ירד פלאים, והינו ירידה גדולה ונפלאה. על-כן בהכרח שיהיה לו חס ושלום ירידה גדולה מאד, קדם שבא לעשירות והינו אלפים מזמנים, ועדין הוא ספק כנ"ל. אבל איש פשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות, ואף-על-פי שנמצאים גם צדיקים ואנשים פשרים שיש להם מעות, אבל הוא כבוד וקשה מאד מאד. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם. גם באמת אף-על-פי שיש להם איזה מעט עשירות, אבל אף-על-פי-כן אין להם עשירות גדול מזמן כמו שיש להקלי עולם, שיש להם אלפים ורבבות אדמים מזמנים, כי עבשו קשה וכבוד מאד שיהיה להפשרים עשירות כנ"ל. וכמו שאמרים בשם רבי נחמן זקני ז"ל שאמר על מה שאמרו רבותינו ז"ל: "ארך ימים בימינה" (משלי ג') ואמרו רבותינו ז"ל: "ארך ימים איפא, עשר וכבוד ליפא?" (שפת סג:) ואמרו כל-שכן עשר וכבוד, ואמר רבי נחמן זצ"ל שהוא רק "כל-שכן". הינו שפודאי הוא קל-וחמר וכל-שכן שראוי שיהיה להם עשר וכבוד אבל לא בפרוש, כי אף-על-פי-כן אין להם מזמנים כמה אלפים אדמים, וכנ"ל:

שיחה ד

בהקדמה לשיחה זו צריכים ללמוד מה שכתב ר' נתן בליקוטי הלכות (הל' שלוח הקן ה"ה) "כי זה כלל גדול שצריכין לידע שאין יודעין כלל, כי אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל בלא חד, וכמו שאי אפשר להשיג אותו יתברך כי לית מחשבה תפיסא בה כלל, כן אי אפשר להשיג את התורה, וכן אי אפשר להשיג גדולת נשמות ישראל אפלו של הפחות שבפחותים, ומה שנעשה עם כל אחד, ועל מה אתי להאי עלמא ומה יהיה ממנו וכו'".

"אך אם כן, מאחר שהכל סתום ונעלם מאד, אם כן לא היינו יודעין שום דבר עבודה במה נעבוד ה' יתברך, אך מאהבתו וחמלתו את ישראל עמו גילה סודו לאבותינו עד אשר גברו רחמיו ונתן לנו את התורה על ידי משה עבדו, אשר הוא האיר עינינו והודיע לנו את כל התורה והמצות אשר הם היינו לקיימם בזה העולם, לזכות על ידם לתכלית הנצח, אבל עדין גם עתה אף על פי שאנו יודעים את התורה והמצות, אף על פי כן אין אנו יודעים כלל, כמו שכתוב פלאות עדותיך וכו' (פי', שהכל זה פלא כל התורה, כל המצוות, כל נשמות ישראל), רק אנו מחויבים לקיים את התורה כאשר צונו, אבל טעמי המצות ופנימיות התורה סתום ונעלם מאתנו מאד, וכמו שכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני".

"על כן צריכין לזכור היטב את כל הנאמר לעיל בהתורה הנ"ל (תורה סג) על ענין מגלה טפה ומכסה וכו', אצל ה' יתברך ואצל הצדיק לידע שכל מה שמתקרבין יותר כמה וכמה רחוקים עדין, וזה הן אצל ה' יתברך והן אצל הצדיק, כי גם הצדיק סתום ונפלא ונעלם מאתנו מאד, אך כמו שה' יתברך והתורה והצדיקים הם סתומים ונעלמים מאתנו מאד מאד, כמו כן הם קרובים וסמוכים ונגלים אלינו מאד, וכן להפך כמו שהם נגלים וסמוכים וקרובים אלינו מאד, כמו כן הם רחוקים ונעלמים ונשגבים מאתנו מאד, וכן חוזר הלילה, כי שניהם אמת". ע"כ.

כל זה הקדמה לשיחה ד' שהרבי מדבר על ממון, ויש הרבה מה לדבר על זה.

אומר לנו הרבי עִכְשׁוּ בְּעֵתֵיךְ הַלְלוּ הַיְיָ בְּזִמְנֵי הַאֵלֹהִים וּבְדוֹרוֹת שְׁלֹנוּ. קִשָּׁה מְאֹד מְאֹד מְאֹד שְׂיִחְיָה מְעוֹת לְאִישׁ בְּשָׂר, 'איש כשר' הכוונה צדיק ירא שמים, תלמיד חכם, ליהודי כזה קשה שיהיה לו מעות, פִּי צָרִיךְ שְׂיִחְיָה לוֹ יְרִידָה גְּדוֹלָה מְאֹד חֵם וְשָׁלוֹם עַד שְׂיִשְׁיִג מְעוֹת. להשיג מעות, דהיינו שיהיה כסף לאדם צריך להיות ירידה גדולה. וְאַפְלוֹ אַחַר

הִירִידָה הַגְּדוּלָה חֵם וְשִׁלּוֹם מִעֲבוֹדָתוֹ יִתְּכַרֵּךְ, שלאדם יש ירידה גדולה אחרי הירידה הראשונה, עֲדִינָן לָאוּ כָּל אֶחָד מִשִּׁיג מְעוֹת, בני אדם לא משיגים מעות. כאן הכוונה אפי' על כסף סתם שבא בכשרות, אבל על כסף שאינו כשר ודאי ופשוט שזה לא הוגן ואנחנו לא מדברים על זה עכשיו, ועל עניין זה לבד, כסף כשר ולא כשר, אפשר לדבר כמה שעות, אבל הרב'ה כאן מדבר על סתם כסף, 'כסף' פשוטו כמשמעו, ולהלן נראה שהרב'ה אומר שהכוונה שיהיה לו מזומנים ושיהיה כסף כמו שזה זורם לו, אבל מדובר וודאי על כסף שבקדושה, ולא בכסף גזול ח"ו, שזה ודאי אין מה לדבר, שהרי כאן מדברים על איש כשר, א"כ איך יגיע לידו כסף שאינו כשר.

כִּי גַם הַרְשָׁעִים וְקָלִי עוֹלָם לָאוּ כָּל אֶחָד מִשִּׁיג מְעוֹת, אֲבָל אִישׁ כָּשֵׁר בְּאַמֶּת רְחוּק מְאֹד שְׂיִהְיֶה לוֹ עֲשִׂירוֹת. 'עשירות' כאן היינו עשירות ממש, כמוכר, אנחנו יודעים שבפרקי אבות כתוב "איזהו עשיר השמח בחלקו", יכול להיות עני שיש לו מאה שקלים והוא יכול להיות יותר שמח מעשיר שיש לו מליון דולר, העני שמח והעשיר הזה לא שמח, אלא מה שכתב כאן 'עשיר' הכוונה שיהיה לו בפועל כסף, ואת זה הרבי מגלה לנו שאיש כשר רחוק שיהיה לו עשירות.

ואומר הרבי כִּי דַע שְׁמִיּוֹם שְׁחָרֵב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, נִפְּלָה הָעֲשִׂירוֹת בְּעַמְקֵי הַקְּלָפוֹת בְּבַחֲיִנָתָ: "וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים" (איכה א'), "פְּלָאִים" אֹתִיּוֹת "אֲלָפִים", הֵינּוּ שְׁהֲאֲלָפִים שֶׁל עֲשִׂירוֹת יָרַד פְּלָאִים, דְּהֵינּוּ יְרִידָה גְּדוּלָה וְנִפְּלָאָה. עַל-כֵּן בְּהַכְרַח שְׂיִהְיֶה לוֹ חֵם וְשִׁלּוֹם יְרִידָה גְּדוּלָה מְאֹד, קִדְּם שְׂפָא לְעֲשִׂירוֹת דְּהֵינּוּ אֲלָפִים מְזַמְּנִים, וְעֲדִינָן הוּא סָפֵק כַּנִּ"ל. כאן שהרבי מדבר על 'עשירות' הכוונה שיהיה לו מזומן, שיכול להוציא על המקום כמה אלפי שקלים או כמה אלפי דולרים.

אֲבָל אִישׁ כָּשֵׁר בְּאַמֶּת קָשָׁה לוֹ מְאֹד שְׂיִהְיֶה לוֹ עֲשִׂירוֹת, וְאֵף-עַל-פִּי שְׁנַמְצָאִים גַּם צְדִיקִים וְאֲנָשִׁים כְּשָׂרִים שְׂיִישׁ לָהֶם מְעוֹת, אֲבָל הוּא כָּבֵד וְקָשָׁה מְאֹד מְאֹד. וְגַם הָעֲשִׂירוֹת שְׂיִישׁ לָהֶם לְצְדִיקִים, הוּא מְזִיק לָהֶם לְעֲבוֹדָתָם. כאן צריכים מאוד מאוד להבין את הלשון, כי בליקוטי מוהר"ן (תורה ס) אומר הרב'ה שאי אפשר להגיע להתבוננות התורה בלי עשירות, וכאן הרב'ה אומר שהעשירות מזיק, וצריך להבין את זה.

ועוד מוסיף כאן הרב'ה גַּם בְּאַמֶּת אֵף-עַל-פִּי שְׂיִישׁ לָהֶם אִיזָה מְעַט עֲשִׂירוֹת, אֲבָל אֵף-עַל-פִּי-כֵן אִין לָהֶם עֲשִׂירוֹת גְּדוּל מְזַמְּן כִּמּוֹ שְׂיִישׁ לְהַקְלִי עוֹלָם, שְׂיִישׁ לָהֶם

**אַלְפִים וְרַבְבוֹת אֲרָמִים מְזַמְנִים, בִּי עֲבָשׁוּ קֶשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד שְׂיִיחָה לְהַפְשִׁירִים
עֲשִׂירוֹת פֶּנ"ל. וכבר נבאר איך הרבי ממשיך לעמוד על הנקודה הזאת.**

בדרך אגב נאמר שיש כבר שאלה כזאת בשו"ת רבי עקיבא איגר, שידוע שמי שלוקח סנדקאות זהו סגולה לעשירות, שהוא כמקטיר קטורת שהיא מעשרת את האדם, ואינא בגמרא ביומא שבזמן שבית המקדש קיים לא נתנו להקטיר קטורת לכהנים, רק פעם אחת לאדם אחד, והיו מפילים ע"ז גורל, ואומר רבי עקיבא איגר שראינו צדיקים שקיבלו סנדקאות וכן אנשים שישבו אפי' כמה פעמים בסנדקאות והם לא נהיו עשירים, ואומר רע"א שעשירות אין הכוונה רק בממון, אלא בדברים רוחניים, וכמו שכתוב איזהו עשיר השמח בחלקו, או עשירות בדעת, או עשירות בדברים אחרים, זהו הסגולה של הסנדקאות, א"כ רואים שכבר רבי עקיבא איגר בענין של ברית מילה כבר מדבר על הענין הזה.

מה זה נקרא 'ותרד פלאים' שהרבי אומר כאן שהעשירות ירדה, יש זוהר בפרשת תרומה שאומר שכל השפע של כל העולמות, צריך לרדת לכלל ישראל, זה השפע של הקדושה ואפילו השפע של הקדושה, עוד מעט נראה זה בגשמיות, וכל המציאות של כלל ישראל, השפע הזה צריך לרדת לכלל ישראל, וכך הוא באמת המציאות שהוא יורד לכלל ישראל, והשפע יורד בארץ ישראל, בארץ הקדושה, וכמו שכתוב "עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה" (ורבינו מדבר על זה בליקוטי מוהר"ן (תורה מ') ואני לא יכול להאריך בזה בעת), וכמו שכתוב (ביצה דף מז:.) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום כיפור, אבל אחר החורבן שבית המקדש נחרב והיהודים נמצאים בגולה, אז השפע במציאותו יורד לכלל ישראל, אבל היות ובית המקדש נחרב ועם ישראל נמצאים בגולה אז השפע יורד על ידי שבעים שרים, יש ישמעאל יש עשיו וכו', ובספר 'שערי אורה' אומר שגלות פירושו שהשפע לא יורד ישירות לכלל ישראל, והפשט הוא שהשפע לא יורד לכלל ישראל אלא על ידי אומות העולם, ובזמן שבית המקדש קיים כלל ישראל קיבל את העיקר ואת הפסולת קיבלו אומות העולם, אבל היום שבית המקדש נחרב יורד השפע ח"ו לגויים, ועל דרך משל כמו שאנחנו רואים בעינינו שממשלת אמריקה יש לה הרבה שפע, ומהשפע הזה הם נותנים לנו מידי פעם איזה מתנה קטנה, ובספרים הק' כתוב שזה כמו שנותנים להבדיל איזה עצם לבעל חי.

כי אומות העולם מקבלים שפע והמטרה של השפע הזה היא לעם ישראל, שגם היום השפע צריך להגיע לעמ"י שהם כל תכלית הבריאה, שיש תלמידי חכמים יראים ושלמים, ולהם כל השפע הזה מגיע, אבל היות והיום השפע לא יכול לרדת ישירות לעם ישראל, כי השפע כביכול נחרב, הבית המקדש נחרב, אז השפע יורד על ידי צינור שזה בא ע"י אומות העולם, וברגע שנתלבש בצינור השפע הזה מלכי העכו"ם שהם שבעים שרים, אז

השפע לא יכול להגיע בשלמותו לעמ"י, אבל תכלית ועיקר השפע שיוורד מלמעלה הוא כדי שזה יגיע לעם ישראל.

והוא כמו בן מלך שחטא, והיגלו אותו לאיזה מדינה אחרת במקום רחוק מאד, והוא נמצא אצל משפחה אחרת, ובכ"ז המלך רוצה שלבן שלו יהיה מה לאכול, אז שולח אוכל וביגוד לאותו בית שבנו נמצא שם, ונותן להם ע"ז מתנות, וזהו השפע אשר יורד לאומות העולם אבל כל המטרה זה לעמ"י.

עוד יותר מזה הרבי בליקוטי מוהר"ן (תורה נ"ט) אומר ששורש נשמות ישראל מתחיל משורש עליון, והוא שורש הממון, ואומות העולם משתוקקים תמיד לכסף של עמ"י, וזה הסיבה שאומות העולם רוצים לגזול את עם ישראל, כי הם משתוקקים לכסף שנמצא אצל כלל ישראל, שיהודי ירא שמים שומר תורה ומצוות מחזיק כסף, הכסף שלו זה בקדושה, כי גודל נשמות ישראל זה משורש של הממון, ממון זה מקום גבוה וזה עשירות בקדושה.

ונאמר שוב, שאנחנו לא מדברים בכסף שהוא גזול ח"ו או לא בא ביושר, אלא רק כסף שבא באופן הוגן וישר, אבל כסף שהוא לא הוגן, זה כמו שהרבי מביא בתורה הזאת תורה ס"ט שמי שגזול את השני הוא כאילו גזול אשתו ובניו, וזה מונע ממנו לידה וכו', כי זה אותו שורש, כי שורש נשמות ישראל זהו משורש של הממון.

וזה מה שהרבי מביא (כתורה נט) מה הדבר שמפסיד את העשירות? אומר הרבי זה הכעס, שכעס מפסיד את העשירות, כי כל הנשמות שורשם בעשירות כי כמו שכתוב בפסוק (דברים כד, טו) "ואליו הוא נושא את נפשו", שכל הזמן העני תאב לממון, רוצה ממון, ולכן מי שגזול ממון מישראל כאילו גזול את נפשו, וכך מובא בגמ' בבא קמא (דף קיט.) 'וקבע את קובעיהם נפש', ובשביל זה הכל תאבים לקרב את עצמו לעשיר, כי שם שורש נפשם, עשירות זה שורש הנפש, ונמצא שמי שזכה להעמיד תלמידים או בנים וכו', אז הכל זה משפיע על ידי השורש של הממון שזה דבר אחד, וברגע שבן אדם ח"ו מגיע לידי כעס, זה נקרא 'שורף נפשו באפו', והוא מפסיד בכך את הממון שלו.

ואומר הרבי "נמצא שהכעס מזיק לעשירות, וכשהיצר מסית לאדם שיכעוס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה" ולכן הוא גורם לבן אדם שיכעוס ועל ידי זה הוא מפסיד את השפע. זהו חומרת הכעס, אבל הכעס בשורשו שורש נפשות ישראל זהו במקום גבוה שזה עשירות.

גם בתורה ס"ח הרבי מדבר בזה "כל הנפשות תאבים ומתאזים לממון, ולא לממון בלבד מתאזים ואוהבים אותו, אלא אפי' להאדם שיש לו הממון, דרך בני אדם למשוך אליו ולאהוב אותו, מחמת שיש לו ממון, כמו שאנו רואין בחוש, וכמ"ש (משלי יד) 'זאוהבי

עשיר רבים, וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהווה משם, כי בודאי התחלת המקום שמשתלשל משם הממון, הוא בודאי בחינה קדושה ושפע קודש, ואח"כ (כשיורד למטה) נתגשם למטה, כדרך ההשתלשלות, ונתהווה ממון, ועל כן הנפש תאיבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם, אך צריך לבלי להתאוות להממון (כי תאוות ממון זה דבר מאד גרוע), כמבואר כבר כמה פעמים גודל גנות תאוות ממון, רק להתאוות ולאהוב המקום שהממון בא ומשתלשל משם, בבחינת 'רבי מכבד עשירים' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (עירובין פו.), מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה".

אז הרבי מגלה לנו, שמה שהגמ' במס' עירובין אומרת שרבי היה מכבד את העשירים, הביאור הוא, מכיוון שהשורש שלהם מגיע ממקום גבוה, שהרי לכך הם זכו לעשירות.

אמנם אני רוצה להגיד במאמר מוסגר, שכדאי לומר אותו כי זה חידוש גדול מאד, ורבי עקיבא אייגר מציין זאת בגליון הש"ס שם בעירובין, שהיות ורבי עצמו היה עשיר, כמו שרבינו מביא בתורה ס', וכמו שמובא בגמ' (ברכות נז:) שלרבי לא היה חסר אף פעם משולחנו לא צנן ולא חזרת, והרב'ה מביא ששורש נשמות ישראל זהו ג"כ כבוד, רבי לא רצה להנות מהכבוד, ולא רצה שיכבדו אותו מחמת שהוא תלמיד חכם, או מחמת שהוא צדיק, ולא רצה להנות מזה, לכן רבי עצמו כיבד עשירים, וממילא אנשים ראו שרבי מכבד עשירים, אז כיבדו אותו גם מצד שהוא עשיר ולא כיבדו אותו מחמת שהוא תלמיד חכם, כי לא רצה להנות מכבוד התורה. זה מה שאומר ר' עקיבא אייגר שהפשט הוא מפני שהוא רצה שגם אותו יכבדו רק מצד עשירות ולא מצד כבוד התורה.

ר' נתן (בהל' נחלות) במאמר מוסגר מזכיר, את מה שהרבי אומר על מה שאמרו בגמ' שאחד שגוזל את חברו כאילו גוזל אשתו ובניו, והרבי מאריך בדבר זה, שבכל ממון ורכוש של האדם, יש בזה ניצוצות הקדושה ששייכים לאותו אדם דווקא, וממונו זה שורש נשמתו של אותו, ולכן כותב ר' נתן שכשח"ו אדם נפטר אז הירושה עוברת לילדים שלו, כי הממון של האדם זה ניצוצות הקדושה ששייכים לשורש נשמתו.

ואפילו שראינו כאן שבחורבן בית המקדש כל השפע ירד לאומות העולם, בכל זאת כותב הזוה"ק בזוהר חדש, שאם הגויים היו יודעים כמה הם הפסידו לעולם כולו ולכל הבריאה כולה, בזה שהם החריבו בית המקדש, אז לא רק שהם לא היו מחריבים בית המקדש, אלא הם היו מעמידים שומרים שלא יחרב בית המקדש, ואפי' שעל ידי כך השפע ניתן לגויים, וכמה שיש להם שפע, אף על פי כן ע"י חורבן בית המקדש, 'ותרד פלאים' שאין שפע בעולם, שמכל הבחינות השפע לא יורד כמו שצריך להיות, ולכן כל הצרות וכל מה שקורה בעולם, זה הכל בגלל שהשפע לא יורד בדרך שצריך לירד, אלא יורד דרך מקומות שלא

טובים, זה נקרא שיורד דרך שרי מעלה שהם מחלקים את השפע, כמו שאומרים ממקומות לא טובים.

היה יהודי אחד באמריקה ר' יעקב דב שעשה את הספר 'עונג שבת', והיה תלמיד של ר' אפרימ'ל, הוא אמר לי שר' אפרימ'ל אמר שלפעמים רואים תלמידי חכמים שיכול להיות שהם מקפידים על קוצו של יו"ד וקלה כבחמורה, עם כל מיני דקדוקים בהכשרים, אבל הם מקבלים את הכסף שלהם שלא כהוגן, כמו שאומרים שזה לא 100 אחוז בכשרות, וכגון שעושים איזה תחבולה או איזה משהו, וכל מיני דברים שמרויחים את הכסף בדרך שלא כהוגן, אז כשהם קונים בכסף הזה אוכל ועם הכסף הזה הילדים אוכלים, זה משפיע אחר כך ח"ו ח"ו שלא כהוגן, שהיות והכסף לא בא בכשרות, זה אחר כך משפיע.

היו באמת צדיקים שלא היו לוקחים כלל כסף ממחללי שבת. אני לא רוצה להכנס לעניני הלכה, אבל בדרך אגב, פעם שאלתי רב, בענין הורים שאינם שומרי תורה ומצוות, שנותנים כסף לילדים שלהם, שהרי הם נהנים מהילדים שלהם ורוצים בקרבתם אפילו שהילדים שלהם דתיים, וכגון שאם האבא ח"ו יהיה חולה, אז הילד ששומר תורה ומצוות יבא לכבד ולבקר את האבא שלו ויטפל בו, וודאי שמעדיפים שלא אדם אחר יעשה את זה, ולכן למעשה הרב אמר לי שיכול להיות שבהורים אפשר להקל, ואפילו שהאבא אינו שומתומ"צ, במידה מסויימת מותר לקחת מהם כסף, ועוד שהרי גם הבן נותן להם איזה דבר תמורת זה, שנותן מידי פעם מתנה להורים, אבל סתם לקבל כסף מגויים או מאנשים ממש רשעים ומחללי שבת זה בעיה.

בתורה ס"ח הרבי מגלה לנו עוד חידוש, "ודע, שראוי שכל ישראל יהיו להם ממון, אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת מהם הממון, והיא מדה רעה מגונה, שקשה מאד להנצל ממנה", ואומר הרבי בהמשך שזה 'מדת הכעס' שכעס מפסיד את הממון.

כאן בביהמ"ד היה נמצא הרה"צ רבי בנימין זאב חשין זצ"ל, אני זוכר אותו שהיה תמיד חוזר וחוזר ומדבר על זה, שכעס מפסיד את הכל, ותמיד היה מדבר נגד כעס, והיה אומר שכתוב בספה"ק 'ראשית חכמה' שכשהאדם כועס אסור להסתכל על הפנים שלו בשעת הכעס, כי זה נקרא "טורף נפשו באפו" והוא מאבד את הצלם אלוקים שלו בשעת מעשה.

ומוסיף הרבי עוד יותר "ודע, שאפי' אם כבר הגיע לו השפע, ונתהוה ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחי' חומה כנ"ל. על כל זה, לפעמים הבעל דבר מגרה אותו בכעס גדול כל כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו, אפי' הממון שיש לו כבר". יש כבר לבן אדם ממון, יש לו כבר שפע, יש לו כבר עשירות בבית, אבל על ידי שבן אדם כועס אז הוא מאבד את הממון אפי' מה שיש לו כבר. "אף שהיה ראוי שלא יוכל, אז להפסיד לו הממון על ידי

הכעס". שיכול להיות שהוא לא היה מפסיד את הממון בצורה אחרת, אבל על ידי כעס הוא מאבד את הכל.

והרבי מסיים את התורה "מאחר שכבר נתהווה מהשתלשלות השפע ממון, ושוב אי אפשר להתהפך לכעס, ואדרבא הממון שיש לו, שהוא בחי' חומה, ראוי שיגין עליו שלא יוכל להפסיד לו ולהזמין לו כעס, שהוא היפך בחי' חומה, עם כל זה, יש כח ביד הבעל דבר להתגבר על האדם בכעס גדול כ"כ, שיפסיד ממנו אפי' הממון שיש לו כבר, כי כשהממון יורד לאדם, הוא בבחי' (תהלים קיא) "טרף נתן ליראיו", והוא מהפכו לכעס, ונעשה מזה טורף נפשו באפו כנ"ל, ה' ישמרנו ויצילנו ממדה המוגנה הזאת אמן כן יהי רצון".

אנחנו אומרים בזמר 'לכה דודי' ש'שבת' היא מקור הברכה, וכן בזהר הקדוש שאומרים לפני הסעודה כתוב שכל השפע מגיע מסעודות שבת, יש גם 'ב"ח' ארוך שמדבר מזה, וא"א להאריך בזה כעת, ויוצא מזה שלכן על פי רוב היצר הרע עושה בבתים שיגיעו לידי כעס ביום שישי בצהריים, וזה מוצאים בגמ' (גיטין נב:) ברבי מאיר שהיו שתי משפחות שהיו רבים ביום שישי, למה דוקא בזמן הזה? אלא מכיון שלפני שבת מגיע השפע, אז היצר הרע, כדי למנוע מאתנו את השפע הזה שלא נקבל אותו, גורם על ידי הכעס שנפסיד את השפע, וכל זאת ביום שישי, שזה זמן הכנה לשבת, ובשבת מגיע השפע, אז היצר הרע מונע את זה לפני כן על ידי כעס, וצריך להזהר בזה מאד שביום שישי בצהריים לא לבא לידי כעס.

ויש עוד סיבות למה ביום שישי בצהריים דוקא צריך להזהר בזה, היות וכאן אנחנו מדברים שהשורש הנשמה של ישראל זה סמוך לממון, וזה שורש מקום גבוה וכו', ויש בחינה שנשמות ישראל צריכים לבא בשבת, אז היצר הרע רוצה למנוע את השורש של נשמות ישראל שצריכים להביא, ומונע את זה על ידי כעס, וכל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, וכל השפע אדם יכול להפסיד על ידי הכעס.

ממשיך כאן הרב'ה ואומר, וְכִמּוֹ שְׂאֵמְרִים בְּשֵׁם רַבִּי נְחֻמָּן זְמַנִּי ז"ל זהו הרה"ק רבי נחמן מהורודנקא, וכן הביאו גם כן הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' בשמו של ר' נחמן מהורודנקא, מה שהרב'ה אומר בשמו.

שְׂאֵמֵר עַל מַה שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֲרֵךְ יָמִים בְּיָמֵינָהּ" (בְּשָׁלִי ג') וְאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֲרֵךְ יָמִים אִיבָא, עֶשֶׂר וְכָבוֹד לִיבָא?" (שֵׁשֶׁת סג:) וְאֵמְרוּ כָּל-שָׂפָן עֶשֶׂר וְכָבוֹד, וְאֵמֵר רַבִּי נְחֻמָּן ז"ל שְׂהוּא רַק "כָּל-שָׂפָן". חִינּוּ שְׂפֹדֵדָאֵי הוּא קַל-וְחֻמְרָא וְכָל-שָׂפָן שְׂרָאוּי שְׂיַחֲיָה לָהֶם עֶשֶׂר וְכָבוֹד אֲבָל לֹא בְּפִרוּשׁ, פִּי אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לָהֶם מְזַמְנִים כְּפֹה אֲלָפִים אֲדָמִים, וְכַנ"ל:

ואף על פי שהגמ' אומרת למיימינים הכוונה אחד שלומד לשמה, ולמשמאילים הכוונה אחד שלומד שלא לשמה, וכל שכן עושר וכבוד יש.

הרבי' מביא בליקוטי מוהר"ן (חלק א תורה י"ב) "ואם יקשה לך, אם התנא היה צדיק גמור איך בא זה הדבר, שאומר תורתו שיכול לסבול שני משמעות, משמעות טוב, דהיינו צדיקים ילכו במ, ומשמעות להיפוך, דהיינו ופושעים יכשלו במ. אבל דע, שהתנא היה צדיק גמור, ותורתו זכה מבלי פסולת, ומה שנראה בה משמעות ערמוניות, זה, כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה, כמ"ש (משלי ג) משמאלה עושר וכבוד, בשביל זה נפל התנא בשעת אמירת תורתו, לאיזה שגיאה דקה כחוט השערה, לבחי' שמאלה, כדי שעי"ז בחי' שמאלה, יקבל שפע ופרנסתו לעולם, ולהמשיך להם עושר וכבוד, כמ"ש משמאלה עושר וכבוד, אבל מצד התנא, אין נפתל ועקש".

פירוש הדברים, שמצד הצדיק אין כזה דבר שהצדיק יפול ולא יבין בתורה, רק כל המטרה מתי שהצדיק מחדש חידושים אז הוא צריך להוריד שפע של ממוזן כאן בעולם.

וזה הפשט הוא גם כן מה שהרבי מביא ליקוטי מוהר"ן תורה ס' "דע שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול מאד. שאי אפשר לבא להתבוננות הזאת, כי אם ע"י עשירות, כמו שכפשטי אורייתא אם אין קמח אין תורה (אבות פ"ג), וצריך שיהיה לו עכ"פ פרנסה" וכו'. ואחרי כן הרבי אומר שם "וכן כל מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד, דהיינו משה רבינו שהביא התורה לישראל, היה עשיר גדול כמו שאמרו רבותינו ז"ל, וכן רבי שמידר וחתם המשניות, וכן רב אשי שהיה חתימת התלמוד ומידר את כל התלמוד, שג"כ היו עשירים גדולים מאד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל, כי מחמת שתיקנו וסידרו את כל התורה שבעל פה, ועבר דרך ידם התורה, על כן היו ג"כ עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל".

כוונת הדברים, שהניחא משה רבינו, העשירות שלו היה מהלוחות 'פסל לך', אבל רבינו הקדוש מסדר המשנה היה כבר לאחר חורבן בית המקדש, ורב אשי ג"כ היה אחר החורבן שזה 'ותרד פלאים' שהיום אין עשירות, אז איך היה להם עשירות, אבל מ"מ כדי שהצדיקים האלה יורידו שפע לעולם, ולא שייך להוריד את השפע בעולם בלי עשירות, כמו רבינו הקדוש שהיה צריך לחבר ולסיים את כל המשניות, ורב אשי היה צריך לכתוב את התורה שבע"פ שהוא התלמוד בבלי, והם הרי לא יכלו להגיע להשגות בלי עשירות.

עוד יותר מוצאים בחז"ל שלכל נביא היה צריך להיות עשירות כדי שלא נהנה מאחרים, ויש בספר 'ברכי יוסף' בתחילת הלכות צדקה שמאריך לדבר בזה שהגמ' (ברכות י) אומרת הרוצה להנות יהנה כאלישע, ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי שנאמר 'ותשובתו הרמתה כי שם ביתו', ואמר רבי יוחנן שכל מקום שהלך שם, ביתו עמו, שלא

נהנה משום אדם, ויש שם בברכי יוסף אריכות גדולה שאם אלישע היה נביא, איך זה באמת שהוא נהנה ממישהו אחר.

אבל במציאות שפע יורד לצדיקים ולנביאים, כמו שאמרו בגמ' (נדרים לח.) אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו, שכל הדברים האלו צריך להיות בנביא, כי להוריד שפע לעולם צריך להיות עם עשירות, ואפילו שעל אחר חורבן בית המקדש נאמר 'ותרד פלאים', אבל כדי להשפיע לעם ישראל השפעות טובות, אז נותנים לצדיקים האלה מוסרי התורה השפעות של פרנסה, כדי שהם יוכלו להשפיע לכלל ישראל שלמות של טובה, בלעדי זה הם לא יכולים להשפיע את השלמות, אם אין קמח אין תורה, אבל הצדיקים האלה היו צריכים שיהיה להם בחינת עשירות, כי בלעדי זה הם לא יכלו להשפיע.

מצד שני אנחנו גם מוצאים צדיקים שלא היה להם עשירות, רבי עקיבא איגר מסביר שעשירות בסנדקאות הכוונה עשירות במדריגה יותר גבוהה, בבחינת איזהו עשיר השמח בחלקו, שזוכה לישוב הדעת, כמו שהרבי מביא בתורה י' בחלק שני, למה העולם רחוקים מה' יתברך, אומר הרבי מכיון שאין להם יישוב הדעת, ואיך זוכים ליישוב הדעת, זה ע"י נקודת השמחה, שכשיש שמחה, שאדם שמח במה שיש לו 'איזה עשיר השמח בחלקו' בזה יש לו שפע יותר מכל מישהו אחר.

כמו שהראשונים אומרים במה שמובא בגמ' (פסחים קיב.) כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך, אותו דבר הגמ' (תענית ה:) אומרת שבזמן שיורד גשם אפילו פרוטה שבכים מתברכת בו. וכי הפרוטה שבכים היא נהיית יותר גדולה!?, אלא הפשט הוא כמו שכתוב (קהלת ה, יב) 'יש עושר שמור לבעליו לרעתו', כמו שראינו למעלה את העניין של הכעס, שרואים עשירים שכל הזמן הם בדאגות, אין להם בכלל יישוב הדעת, אין להם מנוחת הנפש, וכמו שחז"ל אומרים יש לו מנה רוצה מאתיים, הוא לא יכול להיות רגוע, אין לו שום מנוחת הנפש בעושר שלו, אבל צדיקים בכמה כסף שיש להם, יש להם מנוחת הנפש, וזה נקרא איזהו עשיר השמח בחלקו, שהצדיקים האלה היה להם מנוחת הנפש, מה שהיה צריך להיות להם היה להם, והיה להם את השפע הזה כדי שיהיה להם יישוב הדעת.

ולכן נראה לומר, רבינו הקדוש שבו תלויים כל נשמות ישראל שעשה את המשניות, שטמונים בהם כל נשמות ישראל, הפשט הוא שבכל חלק בתורה תלוי כל כלל ישראל, ואי אפשר לחיות בלי זה, אז הוא קיבל שפע באופן זמני באותו דור, ולכן צריך שיהיה לו שפע יותר גדול, כדי שמשם יוכל להשפיע לכלל ישראל, וזה השפע שיורד לצדיקים.

מצד שני יש תורה קטנה בליקוטי מוהר"ן בתורה ר' שהרבי כותב "הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרומז במשנה

(אבות פ"ד) "כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר", והצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קיימו התורה מעוני, על כן זוכים עתה לקיימה מעושר.

לפי"ז אפשר להגיד על רבינו הקדוש ורב אשי שהיו גלגולים של צדיקים שכבר קיימו את התורה בעוני ואחרי כן הם קיימו את זה בעושר, ואפשר להגיד את זה גם על צדיקים בדור הזה, אבל בשורש הדברים שיש כזה דבר שלצורך כלל ישראל נותנים שפע אפילו בגלות אפילו בחו"ל.

שמעתי פעם אחת מאבי מורי זצ"ל, שהגאון ר' מאיר שפירא כשבנה בנין מפואר מאד גדול לישיבת חכמי לובלין, והלך לאסוף לזה כסף, וכשהגיע לעשירים אז הם שאלו אותו הרי כתוב 'פת במלח תאכל מים במשורה תשתה ועל הארץ תישן כך היא דרכה של תורה', אז למה אתה עושה בנין כזה מפואר וכו', אז ר' מאיר שפירא אמר להם, מי אמר שהפשט הוא כמו שאתם אומרים שכך היא דרכה של תורה, אלא אולי הפשט הוא בלשון בתמיה, וכי פת במלח תאכל מים במשורה תשתה על הארץ תישן? וכי כך דרכה של תורה? ככה לומדים תורה? לא כן הוא, אלא תורה צריכים ללמוד בהרחבת הדעת, בשמחה והרחבת הדעת, ואם לא יהיה בנין מרווח לישיבה, ושאר הדברים הנצרכים לתלמידי הישיבה זה קשה מאד, אנחנו בשר ודם, אנחנו יודעים איך שאנחנו נראים והקב"ה משפיע עלינו.

ר' נתן בהלכות קידושין (הל' ג) יש לו אריכות גדולה על הענין הזה של ממון, שאשה שצריכה כסף וכו', ומתקדשת בכסף, וכתובתה מאתים וכו', ומדבר שם על שורש נשמות ישראל שידוע שצריכים להדבק בה' יתברך, והשורש של שפע ממון ועשירות זה שורש הנפשות.

ובתוך הדברים כותב ר' נתן שיש עוד דבר שמפסיד את הכסף של האדם, וזהו פגם הברית, הרבי גם אומר את זה בכמה מקומות שזה אותו שורש, אבל ר' נתן שם האריך לדבר בזה, ונראה לשונו הזהב: "כי מי שזוכה לקדש את עצמו בקדושת הברית שהוא נקרא צדיק כידוע, אזי זוכה לדבק את עצמו בהשם יתברך, ולחזות ולהסתכל באלקות, לראות שורש השפע של הממון והעשירות, שהוא שורש הנפשות, ואז ממשיך הממון והשפע בקדושה גדולה וכו'.

"וכל זה זוכין על ידי קדשת הברית, שעל ידי זה זוכין לעלות למעלה לחזות בנועם ה' בשורש השפע העליונה וכו', כי שמירת הברית הוא הצנור של כל ההשפעות כידוע, ועל כן זוכין על ידי שמירת הברית להמשיך כל השפע והעשירות דקדושה לכנסת ישראל לבד, וזהו בחינת בטול חמדת ותאות ממון, כי עיקר תאות ממון שהוא עבודה זרה וכו', הוא על

ידי פגם הברית, שהוא הצינור של השפע כנ"ל, ומי שפוגם בו ח"ו, אזי אינו יכול להמשיך השפע אל הקדושה לכנסת ישראל לבד, ואזי ח"ו העכו"ם והקליפות יונקים מהשפע ח"ו, ואזי כשיורד השפע למטה, נתעלם ונסתר קדושת אלקות, שהוא שורש השפע, ואז נתגשם העשירות והממון ונתאחזין בו ביותר כל הקליפות והסטרא אחרא, עד שנעשה הממון בחינת עבודה זרה גמורה, שהיא תאות ממון ורדיפת העולם הזה בניעה גדולה, שהיא בחינת עבודה זרה כלולה מכל עבודות זרות של השבעים עכו"ם כנ"ל".

"ואז השכינה וכנסת ישראל כביכול, בעניות ודלות, ועל ידי זה על פי רוב הצדיקים והכשרים בעניות ובחוסר, והעכו"ם והרשעים עשירות שלהם גדול, כי כל השפע של העשירות נמשך להסטרא אחרא שמשם מקבלים העכו"ם והרשעים, ובאמת העשירות שלהם אינו עשירות כלל, כי כל ימיהם כעם ומכאובות, והם מלאים דאגות ויגונות כל ימיהם, וכל מה שיש להם עשירות וממון יותר, חסר להם יותר ונתרבין דאגותיהם ויגונות שלהם יותר ויותר, בחינת מרבה נכסים מרבה דאגה, עד שהממון והעשירות שלהם מכלה ימי חייהם" וכו'.

"וכל זה מחמת שפגמו בברית, ואין מקבלין העשירות בקדושה רק דרך הקליפות והסטרא אחרא כנ"ל וכו', על כן הם מלאים חסרונות ויגונות תמיד בחינת מארת ה' בבית רשע, בחינת בטן רשעים תחסר, כי בהעשירות שלהם נאחזין כל הקליפות והסטרא אחרא, שהם בחינת תאות ממון שהוא עבודה זרה כלולה מכל העבודות זרות וכו', שהם מתאזים תמיד להרבות הון וצועקים ככלבים הב הב, וכל מה שיש להם אינו שלהם, כי חסר להם הרבה".

ובהמשך כותב שם עוד ר' נתן (באות יב) "והכלל הממון של ישראל נקרא 'ממון דקדושה', כי ישראל בכלל נקראים כולם צדיקים, כמו שכתוב, 'ועמד ישראל כולם צדיקים' וכו', כי כולם נקראים צדיקים, שהוא בחינת קדושת הברית על ידי שהם נמולים, כמו ששמעתי מפי רבנו ז"ל בעת שגלה התורה "צוית צדק" הנ"ל. וכן כולם רחמנים בני רחמנים, גומלי חסדים בני גומלי חסדים, ואפלו הפחותים שבישראל רובם ככולם נותנים צדקה, כי אין שום אומה ולשון שיגמלו חסד זה עם זה ויתנו צדקה זה לזה כמו ישראל קדושים, וגם רוב הממון של ישראל הכל הם מוציאים על ידי דברים שבקדושה, כגון ליתן את בניו לתלמוד תורה ולהשיאם אשה והוצאות שבתות וימים טובים, ולקנות ציצית, טלית ותפלין ומזוזות ואתרוג ומצות וכו', וגם כל מאכליהם על פי התורה שעל ידי זה צריכין לקנות ביוקר כל מאכליהם, כי צריכים ליתן מעות שחיטה, ובשר טריפה בזול גדול, והם צריכין לקנות בשר כשר כחוש ביוקר גדול וכיוצא בזה הרבה, על כן כל הממון של ישראל בכלל נקרא ממון דקדושה, בחינת צדקה".

וזה אנחנו מוצאים בגמ' (כתובות נ.) 'עושה צדקה בכל עת', זה הזן ומפרנס אשתו ובניו הקטנים. ובוזה אומר הרבי ר' זושא 'אל יבא בכל עת אל הקדש', פי' לבא למדרגות גבוהות אז אל יבא בכל עת, אם 'העושה צדקה בכל עת' שזה הזן ומפרנס אשתו ובניו, אל יבא בכל עת, היינו כדי לבוא למדריגה של קדושה גדולה שזה נקרא 'אל הקודש', אזי אומר הכתוב 'אל יבוא'... צריכים הרבה עבודה. אבל זה ידוע שאפילו בברסלב נתנו מעשר, נתנו חומש, נתנו הרבה צדקה, נתנו הרבה כסף, והקב"ה ירחם עלינו ויתן לכל יהודי פרנסה בשפע וכל טוב מתוך הרחבת הדעת.

אנחנו רואים שמבקשים על פרנסה בכל מיני תפילות, ראיתי בספר מנהגים שכותב, שכשאומרים 'פותח את ידיך', מנשקים את התפילין של יד ושל ראש, כדי להראות לרבנו של עולם, הרי למה אנחנו צריכים כסף? צריכים כסף כדי לקנות תפילין מהודרות לנו ולילדים שלנו, לקנות תפילין של ר"ת, מה שר' נתן כאן כותב, זה מה שאנחנו מנשקים, מראים בזה שכל מה שיהודי צריך זה רק כדי לעשות רצון אבינו שבשמים.

הגאון מווילנא לפני הסתלקותו התאנח ואמר שכאן בעולם הזה בכמה 'קופיקעס' (מטבעות קטנות) קונים ציצית ומצות הציצית הוא לנצח נצחים, וגם ציצית צריך לקנות בכסף, אפילו לבן אמר ליעקב נכסוף נכספת, בשביל מה נכספת לכסף, כי כל דבר שבקדושה לא שייך לעשות בלי כסף.

עוד יותר מזה האר"י הק' מביא ור' נתן מאריך לדבר בזה בהלכות קריאת התורה, שכל מצווה ומצווה שקונים את זה עם כסף זה משהו אחר לגמרי, אין לזה שליטה לסטרא אחרא, קונים עלייה לתורה, קונים הגבהה, וכן בכל מצווה שקונים, ובודאי וודאי שכל הכסף מה שאנחנו צריכים זה לעשות מצוות ומעשים טובים, וכל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ מהוצאות שבת וימים טובים.

יש בגמ' בברכות (:) נכנסו חכמי ישראל אצל דוד המלך, אמרו לו אדונינו המלך, עמד ישראל צריכין פרנסה, אמר להם לכו והתפרנסו זה מזה, אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הכור מתמלא מחוליתו, אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד. כמדומה שראיתי בספר 'תפארת שלמה' ששואל וכי כל יום ויום זה מה ששאלו מדוד המלך רק גשמיות, מה עם תורה מה יראת שמים מה עם כל הדברים האחרים, אלא הרבי מביא בתורה ז' שמי שיש לו ממשלה, צריך להשפיע פרנסה, כמו שראינו ביוסף הצדיק 'ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו'.

כתוב מדרש תנחומא, ששתי צדיקים יש בעולם, יש נח איש צדיק ויש יוסף שקוראים לו יוסף הצדיק, בתורה עצמה לא כתוב 'יוסף הצדיק', רק בנביא 'עמוס' יש פסוק (ב. ה.) 'על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים', אומר מדרש תנחומא, נח כלכל את כל הבריאה

שהיו בתיבה, זה נקרא צדיק, גם יוסף כלכל את כל הבריאה במצרים ושאר הארצות שבאו לקחת משם, רואים שמי שמשפיע פרנסה, זה נקרא צדיק, הצדיקים משפיעים פרנסה וכל הנצרך לכל עמ"י ולכל הבריאה כולה.

ונוסף עוד דבר אחד, שאדם על עצמו, שדואג לפרנסה של עצמו, זה יכול להיות גשמיות, אבל הפרנסה של השני זה רוחניות, שאני מבקש על השני שיהיה לו פרנסה, זה כבר רוחניות, גם כדי שהוא יוכל לשבת וללמוד, וכמו שהמגיד ממעזריטש אומר שאם יש חור בגשמיות, זה גם חור ברוחניות, שאם כואב לאדם איזה איבר בגשמיות זה גם כואב ברוחניות, היום צריכים פרנסה ועמך ישראל צריכים פרנסה, וזה מה שחכמי ישראל הבינו שצריכים לבקש מדוד המלך כל יום שישפיע פרנסה, וכמו שהרבי מביא (בתורה ז') שהמלך צריך להשפיע, מי שיש לו מלכות צריך להשפיע פרנסה, צריכים להשפיע על כלל ישראל שיהיה להם שפע ברכה והצלחה וסיעתא דשמיא בכל העינים, והקב"ה יעזור שייתקיים בנו הפסוק 'והריקותי לכם ברכה עד בלי די', וכמו שחז"ל אומרים 'עשר תעשר בשביל שתתעשר', שצריכים שפע של פרנסה ברוחניות ובגשמיות, וה' יתברך יעזור שיהיה 'נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו', שיהיה שפע לכל יהודי שנמצא כאן ובכל העולם כולו, כלל ישראל שיהיה להם פרנסה, שלא יצטרכו לבקש צדקה ולא יצטרכו לעם אחר, והקב"ה יעזור שיהיה פרנסה ברווח לכל יהודי, ונזכה לגדל את בנינו ואת בנותינו, ולחתן אותם בשפע ברכה והצלחה, דירות בארץ ישראל ובירושלים עיר הקודש, שיהיה שפע לכל יהודי ויהודי, וה' יתברך יעזור שנזכה על ידי זה שנראה את חסדי ה' יתברך, ועל ידי זה 'טוב להודות לה', לראות את השפע ולהודות להקב"ה ולהתקרב להקב"ה, והקב"ה יעזור שנזכה לבנין בית המקדש ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

לשון רבינו – שיחה ה'

היה מגנה מאוד את ספרי המחקרים והפילוסופים, ואמר שאין שם כלל שכל גמור כמו שיש באיזה מאמר מהרש"א או מהר"ם שיף וכיוצא מספרינו הקדושים, שיש בהם עמקות ושכל נפלא ונעים מאוד, אבל באלו הספרים לא נמצא זה השכל כלל, כי הם מדברים רק בדרך הקישים מיניה וביה עד שבאים לאיזה מופת, אבל השכל שיש בתורתנו הקדושה להבדיל, אין שם כלל כלל. ואמר: אשרי מי שאינו יודע כלל מספריהם, רק הולך בתמימות ויש לו יראת הענש. פי עקר העבודה בתחלה היא רק מחמת יראת הענש, ובלי יראת הענש אי אפשר להתחיל כלל בעבודה ה'. ואילו צדיקים צריכים גם כן יראה, פי עבדי מאהבה הם מועטים מאוד מאוד, ועקר הוא יראת הענש. פי היראה עלאה "בגין דהוא רב ושלויט" וכו' (הקדמת הזהר יא), הינו יראת הרוממות, לאו כל אדם זוכה לזאת היראה, אבל עקר העבודה הוא רק על-ידי יראת הענש אצל רב בני אדם. ומי שלומד חס ושלום בספרי המחקרים והפילוסופים נכנס בלבו ספקות וכפירות. פי כל אדם נולד עם רשעות, פי טבע כל אדם נמשך אחר רשעות, הינו אחר תאוות רעות של עולם הזה רחמנא לצלן, רק מחמת יראת הענש הוא שבר תאוותו ונכנס בדרך ה', אבל בשלומד באותן הספרים של חקירות חס ושלום, אזי מוצא לעצמו ספקות וכפירות שהם סיוע לרשעות שלו שיש בו בטבעו. ועל-כן אין אנו מוצאים כלל שיהיה איזה אדם נעשה איש פשוט וירא ה' על-ידי ספרי המחקרים, אף-על-פי שנמצא בדבריהם איזה דברים ממדות טובות וכיוצא, אף-על-פי-כן הכל הבל, פי הפסד מרבה משכרם, פי הם מבלבלים דעת האדם מאוד. ועין במקום אחר מזה (חיי מוהר"ן סימנים ת"ז – תכ"ה), מנגדל האסור ללמד אלו הספרים רחמנא לצלן.

ואמר: אשרינו, שמושה רבנו עליו השלום בחר לנו חלק טוב מאוד, ונתן לנו את התורה, ופתח בה "בראשית ברא אלקים את השמים" וכו' (בראשית א), בלי שום חקירות ומופתים שלהם, רק צוה עלינו להאמין בהשם יתברך באמונה לבד ועל-כן אסור לנו לבגוד בחקירות כלל חס ושלום.

ואת שבוחר הקדוש הוא מנגנה יראת העניש (שם יא), כבר מבאר על זה תרועים בספרי מוסר, כי באמת עקר עבודת ה' היא רק על-ידי יראת העניש בנ"ל.

ואמר שאלו התחבולות וההמצאות שהמציאו הפילוסופים בחכמתם, כגון כלי מלחמה נפלאים ושאר כלי העשויים בתחבולות על-פי חכמה, וכיוצא בזה שאר עניני הדושים שלהם שהמציא כל אחד ואחד מחכמיהם, אמר: שהכל מלמעלה, כי לא היה אפשר להם לבוא על-זה, רק על-ידי שהתנוצץ להם השכל בזאת החכמה, שבא לאותו החכם התנוצצות מלמעלה. כי כשהגיע העת והזמן שיתגלה אותה החכמה או התחבולה בעולם, על-כן שולחו להם מלמעלה בשכלם זאת התחבולה כדי שיתגלה בעולם. כי בודאי גם החכמים הקדמונים שהיו מקדם חקרו גם כן על זאת, ומפני מה לא באו הם על זאת התחבולה וההמצאה, רק באמת הכל מלמעלה. וכשבא העת שיתגלה זאת הדבר, אזי מתנוצץ לו השכל ואזי בא אותו החכם על אותו התחבולה, כי נשלח לו מלמעלה ממקום שהגיע לו (כי בודאי אינם מקבלים דרך הקדשה רק דרך הסטרא אחרא וזה פשוט). וגם להבדיל אלו האמרים פשטים וחדושים בגמפ"ת (גמרא פרוש רש"י ותוספות) אלו לא היה נשלח להם מלמעלה מן השמים אי אפשר להם כלל לבוא על החדוש כי לפעמים הוא עומד על דבר אחד ארבעה ימים, ואחר כך פתאם נתגלה לו החדוש, רק באמת הכל מלמעלה.

(וכל אחד מקבל ממקום שמקבל ועין במקום אחר מזה (לקמן סימן רמ"ה). כי בודאי יש בענין זה אלפים ורבבות מדרגות מהיכן כל אחד ואחד מקבל הארה והתנוצצות בשכלו, ומאידך מקום מושיטין לו החדוש או החכמה, אבל הכלל שכל מיני הדושים שמתחילים החכמים, הן בקדשה כגון פשטים ודרושים וכיוצא, הן להבדיל בעניני חכמות שלהם, הכל מושיטין להם ושולחין להם בשכלם מלמעלה, לכל אחד ואחד ממקום הראוי לו בנ"ל):

שיחות הר"ן שיחה ה'

היה מוגנה מאוד את ספרי המחקרים והפילוסופים, הרבי מאוד גינה את כל הספרים של המחקרים והפילוסופים, ואמר שאין שם כלל שכל גמור כמזו שיש באיזה מאמר מהרש"א או מהר"ם שיף וכיוצא מספרינו הקדושים, שיש בהם עמקות ושכל נפלא ונעים מאוד, אבל באלו הספרים לא נמצא זה השכל כלל, כי הם מדברים רק בדרך הקישים מיניה וביה עד שבאים לאיזה מופת,

הפשט הוא, שהם מדמים היקש מכאן לכאן, עם כל מיני סברות עד שהם באים לאיזה מסקנה.

אבל השכל שיש בתורתנו הקדושה להבדיל, אין שם כלל כלל. דהיינו מה שיש לנו בתורה הקדושה, אין את זה שם במחקרים, פירוש, אנו נראה בהמשך השיחה, היא שיחה מאוד ארוכה במידה מסויימת, שהעמקות שיש בתורה, במהרש"א, או במהר"ם ש"ף, ובשאר מפרשי התורה, זה יותר מכל החקירות בפילוסופים ובשאר החוקרים והמחקרים.

ידוע שיש בהרבה מקומות הרבה אריכות, אני לא יכול להאריך בזה, שהרבי הזכיר שמות של ספרים שיש שמה חקירות, ומבואר שם אפילו ספרים שהמחברים עצמם לא עסקו בחקירות, אבל הם מביאים בדבריהם ספרים של חקירות, אז הרבי לא אחז ללמוד את זה, עד כדי כך.

ספרים של חקירות, ואפילו שהם נקראים ספרים של עמקות, הרבי לא אחז ללמוד בהם, אפילו מהראשונים שחיברו ספרים שעוסקים בחקירות, רבינו אמר שלא ללמוד את זה, להתרחק מזה, על זה לבד אפשר לדבר מאוד הרבה, כי הרבי בכמה מקומות האריך מאוד לדבר, מאוד מאוד האריך לדבר נגד המחקרים.

ולפני שמתחילים לדבר בזה, צריכים לדעת, שרבינו עסק אפי' עם האפיקורסים אפילו עם החוקרים עצמם, הרבי דיבר איתם, והרבי קירב אותם, והרבי הראה להם שהם לא יודעים, בכל מיני דברים, וזה אחד היסודות שרבינו לימד אותנו שבחסידות ברסלב העניין של התמימות והפשיטות הוא דבר עיקרי מאוד.

ונקדים הקדמה, שהוא אחד מהיסודות של ברסלב, וזה הקדמה לכל היסוד שאחרי כן הרבי מדבר על "תמימות ופשיטות", ורבינו מגלה לנו את זה (בתורה קכ"ג בליקו"מ א'), וז"ל, "העיקר והיסוד שהכל תלוי בו, לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולבלי לנטות ד"ו מדבריו ימין ושמאל וכו', ולהשליך מאתו

כל החכמות, ולסלק דעתו כאילו אין לו שום שכל, בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור, וכל זמן שנשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלימות, ואינו מקושר להצדיק, וישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, כי אז היו עובדי ע"ז שבימיהם, שהיה טעותם ע"פ חכמות וחקירות גדולות כידוע, ולולי שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה. כי היו יכולים לכפור בכל ח"ו, ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבינו עמיהם, ואפי' כל האותות והמופתים הנוראים שעשה לעיניהם, לא היה מועיל להם".

והפשט הוא, שכל קריעת ים סוף וכל מעשה מצרים המכות וכל הנסים והנפלאות, ואין לנו דבר יותר גדול מאשר קריעת ים סוף, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, שראו כזו התגלות, ובכ"ז אומר הרבי אם לא היו הולכים בתמימות ופשיטות, כמו שהרבי אומר הלאה, יכלו לכפור הכל ח"ו.

וזהו מה שמזשיך שם הרבי ואומר "כי גם עתה נמצאים אפיקורסים הכופרים ע"י שטות וטעות חכמתם, אך ישראל עם קדוש ראו האמת והשליכו החכמות, והאמינו בה' ובמשה עבדו, ועי"ז קבלו התורה, והיינו שתרגם אונקלוס (דברים לב) עם נבל ולא חכם, עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו, כי עיקר קבלת התורה היה ע"י ולא חכימו, היינו ע"י שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל".

ועוד שם "והעיקר העבודה, להיות תם וישר ירא אלקים וסר מרע, בלי שום חכמות, ושלמה המלך ע"ה אחר שכתוב בו (מלכים א ה) ויחכם מכל האדם (-ועוד יותר מזה, שהיה מושל על העליונים והתחתונים), אמר (משלי ל) כי בער אנכי מאיש ולא בנת אדם לי, וכן אמר אסף (תהלים עג) ואני בער לא אדע בהמות הייתי עמך. וכן כתיב (משלי כא) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'".

זה הדבר הראשון לפני שנגשים לתורה וליראת שמים, הדבר הראשון זה האמונה, וימינו בה' ובמשה עבדו, להשליך את כל החכמות, לגשת ללימוד התורה עם יראת שמים, שהיראת שמים צריכה להיות תמימות ופשיטות להאמין בה' ובמשה עבדו, כי בלעדי זה יכולים ללמוד, ויכולים אפי' לראות כל מיני השגות וכל מיני הבנות, אבל יכולים ח"ו מההשגות האלה ליפול, ולא רק ליפול מזה, אלא להיות ח"ו אפיקורס.

ואין לנו יותר דוגמא מזה שאנחנו רואים בארבעה שנכנסו לפרדס אומר רבינו בתורה 'כי תצא למלחמה' (פ"ב בחלק שני), שאלישע - 'אחר', נכנס והגיע למדרגות גבוהות מאד, שהרי הגמרא אומרת שארבעה נכנסו לפרדס, הכוונה שנכנסו ב'שם', אז הם הגיעו למדרגות גבוהות ובכל זאת יצא מזה אחר, יצא ח"ו אפיקורס, מה אנחנו רואים, שאדם הולך ללמוד בלי יראת שמים, אדם הולך ללמוד עם חכמות, עם פילוסופיה, יכול ח"ו ליפול מכל המדרגות שלו.

במאור ושמש (פרשת אמור) כותב שכת שבתאי צבי, איך הם יצאו ונפלו כ"כ?, הרי הם למדו בתחילה תורה ועלו והתעלו וכו', ואומר שם, שזה בגלל שלא למדו תורה בטהרה, שלא הלכו למקווה ולא שמרו עניין של טהרה וקדושה, והכוונה בזה, שאדם לומד בקדושה אז התורה נותנת לו שיבין, הרי חז"ל אומרים לנו צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, שצדיקים לומדים תורה אז הם הולכים ומתעלים על ידי זה, וח"ו פושעים יכשלו בם, הם יכולים להכשל על ידי התורה, שיכולים ח"ו על ידי חכמות ועל ידי שחסר להם את התמימות ופשיטות, יכולים ליפול.

אני שמעתי מאחד מזקני אנ"ש בדור הקודם שלמדתי איתו חברותא, הגה"ח ר' יעקב דב זצ"ל והוא היה התלמיד של הצדיק הקדוש רבי אפרימ'ל, מחבר הספר 'עונג שבת' רבי יעקב דב, שהיה אומר בדרך רמז על שאמרו בגמ' 'המן מן התורה מניין', שאדם ח"ו יכול להיות המן מן התורה, מזה שאדם לומד תורה ולא לומד תורה בקדושה ובטהרה, כמו שנראה בהמשך שזה בחינת עמלק, שאפשר ללמוד תורה והתורה ח"ו יכול להביא את הבן אדם לאפיקורסות גם כן, וזה נקרא זכה נעשה לו סם החיים לא זכה נעשה לו סם המוות, אומרים התלמידים בשם הבעל שם טוב הק', ש'זכה' מלשון זך ונקי, שאדם ניגש ללמוד תורה בלי חקירות, בתמימות, באמונה פשוטה, אפילו אם הוא לא בעל מדריגה, מתוך שלא לשמה בא לשמה, שאפילו אם הוא לומד מתוך שלא לשמה, אבל כל המטרה שלו זה לעשות רצון ה', כל המטרה שלו להגיע ליראת שמים, אפילו שאני לא יכול ללמוד תורה לשמה, כי זה מדריגה גבוהה של תורה לשמה, אז חז"ל הק' לימדו אותנו שמתוך שלא לשמה בא לשמה, יכולים להגיע ללשמה, יכולים להגיע למדריגות, אבל השאיפה היא והמטרה היא להגיע לתורה לשמה, להעמיד מול העניים שלנו שהמטרה שלנו להגיע לתורה לשמה, להגיע לאמונה פשוטה, לאמונה של לעשות רצון אבינו שבשמים, זה כל המטרה, וכל המטרה של בן אדם כמה שיותר.

וזה העבודה הגדולה בחסידות ברסלב, שראו אנשים שהיו בברסלב שהיו למדנים גדולים, ולא רק הלמדנים, אלא גם הגדולים בהשגה, בחכמה, בהבנה, בעמקות, כשהם הגיעו לעבודת ה' והגיעו לחסידות ברסלב, השליכו את הכל, רק כמה שיותר התמימות והפשיטות, ולבקש מה' יתברך ע"ז, לעבוד את ה' בתמימות ופשיטות, וזה שהרבי אומר שע"י אמונה פשוטה ותמימות ופשיטות אדם יכול להגיע לדרגות הכי גבוהות.

הדוגמא לזה בסיפורי מעשיות, במעשה מחכם ותם, יש שם המון המון עמקות במעשה הזה, אבל אחד הדברים שיש שמה זה פשוט התמימות מה שיש במעשה החכם ותם, החכם הוא זה אחד שהלך עם חקירות הוא למד פילוסופיה, הוא למד רפואה, הוא למד את הכל, והיה לו כל הזמן עצבות, הוא בא לתם ואומר לו וכי מה אתה יודע, אמר לו התם,

אני איך שאני – יכול לדעת, אם הקב"ה ירצה אני יידע אם הקב"ה ישפיע עלי אז אני אדע.

רואים שם במעשה שמה שהמלך ראה שיש שתי ילדים אחד חכם ואחד תם ועניין אותו לדעת, אז לתם הוא שלח תם, ולחכם הוא שלח חכם, התם מיד רץ למלך בתמימות אפילו הוא לא מספיק לדבר עם האשה, הוא רץ מיד למלך, החכם הגיע והמלך מקרב אותו, מי אומר שיש מלך, וזה השליח שהביא לו המכתב היה גם חכם, ואז התחיל לשאול אותו קושיות וחכמות של הבל: אתה ראית את המלך?!, אתה הכרת את המלך?!, זה סימן שאתה גר בעיר הבירה של המלך ואתה לא ראית את המלך, סימן שאין מלך. זה נקרא חקירות שבמידה מסוימת שאפילו מוצאים לקרב את השני, שולחים לו, המלך קורא לו כבר, המלך רוצה לקרב אותו המלך רוצה להתחזר אותו, להעלות אותו, מה החקירות האלו, עד כדי כך שהמלך שולח לחכם והגיע לכזה אפיקורסות מי אומר שיש מלך, שזה הכל טעות כל העולם טועה, והוא הולך עם הראש שלו ועם ההבנה שלו, אז הוא הגיע לכזה אפיקורסות עד כדי כך שהגיע לכזה ירידות, החכם עם כל החכמות שלו, ועם כל ההשכלה הכללית שהיה לו, שהוא למד והכל, אבל להיכן הוא הגיע.

ואם התם שהתם עם התמימות ופשיטות שלו שלא ידע כלום, הגיע אל המדרגות הכי גדולות, וזה נקרא תמים תהיה עם ה' אלוקיך, תלך עם כל העבודה שלך בתמימות, עם לב, עם רצון ה', בתמימות בלי חקירות, כמו שאומרים בלי להתפלסף יותר מדאי בכל הענינים, תלך בתמימות, זה רצון ה', וזה הקב"ה רוצה ממני, וכמו שאומרים כמו שיש לנו תמים תהיה עם ה' אלוקיך, אל תשאל בעתידות, בכל מיני דברים שכל הדברים האלה מונעים מהאדם את האמונה הפשוטה, שהוא להאמין שבטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכל מה שהאדם עושה, שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם מכריזין עליו מלמעלה, אמונה כפשוטו ממש.

לדוגמא כשמגיע חודש אלול, ידוע שהבעלי מוסר אומרים בשם רבי ישראל סלנטר, שהיה מגדולי המוסר, גדולי המחוללים את המוסר, יש את זה גם בספרו אור ישראל, שהלוואי שהיינו מרגישים את חודש אלול, את אימת הדין, כמו שיש לאשה שמוכרת בשוק הדגים, אשה פשוטה, כמו איזה שפחה, כמו האמונה הפשוטה שיש לה, אז היה דינו, והיינו מניעים להשגות הכי גדולות.

הפשט הוא, שהידיעות שלנו זה ידיעות גדולות, אבל אדם הולך עם השכל שלו הולך יותר ממה שהוא, התמימות והפשיטות כמו שנשים פשוטות יודעות, שעכשיו חודש אלול, כמו שנשים יודעות יראת שמים, לפחד לעשות עבירה, וזה מה מה שהרבי מדבר כאן בהמשך.

וכל מה שאמרתני זה הקדמה לכל השיחה הזאת, זה הרבי מגלה לנו שעל ידי אמונה פשוטה זוכים להגיע למדריגות הכי גדולות, מי שלומד תורות שלימות בליקוטי מוהר"ן, יראה שהעיקר הוא להגיע לאמונה פשוטה, ולא להגיע לאפיקורסות לכל החקירות מה שיש, וזה מה שרבינו אומר (בתורה ד' חלק שני) מקראי קודש, מגיע חג, מגיע יו"ט, אומר רבינו 'מקרא קודש' היו"ט קורא קודש, מה זה קודש, קדושה חכמה יראת שמים, אבל יש כנגד זה 'שאנו צורריך', אך כנגד הקדושה של מקראי קודש של היו"ט, כנגד הקדושה וטהרה שהיו"ט מביא קדושה וטהרה, יש כנגד זה את חכמי הטבע, יש את שורש של חכמי הטבע שהם אומרים שהכל זה טבע, זהו 'שאנו צורריך' שהם שואגים בתוכנו קליפת הטבע והאפיקורסות.

למשל מגיע שבת קודש, גם בזה כל העבודה של הרבי זה היה תמימות ופשיטות, בן אדם אומר בשבת אני יכול להשיג השגות וכו', אומר הרבי העיקר הוא לשיר זמירות של שבת לעובדא למעשה, התמימות בקדושה והשמחה של שבת, את כל הדברים האלה אומר ר' נתן בליקוטי תפילות (תפילה י"ג בחלק שני), ר' נתן שם כותב שעיקר היהדות זה השמחה של שבת, וכך הוא כותב שכמעט בזה כל היהדות, השמחה וההתעוררות והתמימות, לא החקירות וכל המושגים.

כתוב שלפעמים נותנים שכל גדול לבן אדם, אבל כל התכלית זה להעביד אותנו, היום מהשמים הזדמן לי ספר "ישא ברכה" (להרה"ק ר' שאול ידידיה ממודונין), וראיתי שם איזה מעשה על פרשת השבוע, בשם החוזה מלובלין, שאחד מתלמידיו מספר שפעם אחת החוזה מלובלין בליל שבת אמר שלפעמים החסידים חיכו לו שיפתח את הדלת לקידוש, אז הוא פתח את הדלת ואמר להם תדעו לכם שהדרך של רשעים שיש להם תאוות, יש אחד שיש לו תאוות ממון, כל אחד יש לו איזה חסרונות שזה נשפע לו, אבל יש אחד שרוצה להיות אדמו"ר רוצה להשכיל להיות בן אדם גדול, יש אחד שרוצה להגיע להשגות גבוהות, ועד כדי כך שכשהוא סגר את הדלת כל אחד קיבל כזה אימה וכזה יראה, שיש לפעמים שאנשים באים לאיזה צדיק רק כדי להשיג איזה השגות אלוקות, אדם צריך לדעת תמימות ופשיטות איך שאני.

וזה מה שר' נתן כותב (ליקוטי הלכות הלכות פסח), על המעשה של חכם ותם, שהתם אמר 'זה מעשה שלו וזה מעשה שלי', כל אחד עם המעשה שלו, ככה אדם יכול להתקרב לה' יתברך, ככה אדם לא ליפול, שחלק גדול ממה שמפיל את האדם בירידות זה העניין של החקירה, רואים שהשני מצליח יותר, אדם חוקר יותר, ועושה יותר ממה שהוא, זה מפיל את האדם.

וְאָמַר: רבינו אמר, אֲשֶׁרֵי מִי שְׂאִינוּ יוֹדְעַ פְּלֵל מִסְפְּרֵיהֶם, הפשט הוא, אשרי הבן אדם שזכה מילדותו לא להסתכל בספרים של מחקרים עם כל הספיקות. רַק הוֹלֵךְ בְּתַמִּימוֹת וַיֵּשׁ לוֹ יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ. פִּי עֵקֶר הָעֵבוּדָה בְּתַחֲלָה הִיא רַק מִחֲמַת יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ, וּבְלִי יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ אֵי אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל פְּלֵל בְּעֵבוּדַת ה'. יראת העונש פירושו, כפשוטו לפחד, פשוט כשהולכים ברחוב, לפחד לשמור את העיניים, לפחד לראות אשה, איכא דרכא אחרנא, להיזהר לשמור את העיניים, לשמור על פיו מלדבר לשון הרע, לשמור פיו ולפחד להוציא שקר.

אנחנו מוצאים בגמרא ומי שלומד משניות זרעים רואה את זה, שעם הארץ כשהוא באמצע השבוע לא נאמן על המעשרות, אבל בשבת הוא נאמן על המעשרות, מפני שאימת שבת עליו, שיש לו יראת שמים בשבת, אז הוא מפחד לחטוא, היראת שמים של שבת מביא אותו שהוא מפחד לחטוא, אז הוא לא יגיד שקר, הוא לא יגיד שהפירות מעושרים והוא נאמן על זה, ו'חבר' דהיינו מי שקיבל עליו חבירות, יכול להסתמך על עם הארץ, ואותם הפירות עצמם במוצאי שבת אסור לאכול, כי דוקא בשבת אימת שבת עליו. רואים מזה שכשבן אדם יש לו יראת שמים אז אין לך דבר יותר גדול ממנו, הוא נאמן על המעשרות, אפילו שבאמצע השבוע לא נאמן, בשבת הוא נאמן על המעשרות, יש לו יראה, יראת השבת.

בזוהר הקדוש כתוב, שאותיות 'בראשית' הוא 'ירא שבת', שהעיקר והתכלית של הבריאה הוא יראת שבת, שיהיה לו יראה משבת קודש, הוא מפחד לנגוע במוקצה, כמו שרואים בחז"ל שאסרו ללמוד בליל שבת שמה יטה, רואים גדרים של יראת שמים, רואים גדרים שחז"ל עשו לנו ושמרתם את משמרת, עשו משמרת למשמרתי, התמימות ופשיטות, דברים שלא להיכשל.

וזה מה שאנחנו רואים בפרשת עקב, והיה עקב תשמעו, אלו מצות שאדם דש בעקביו, יש דברים שאדם דש, לא שם לב, הוא אומר לעצמו כן אני יכול לעבור עוד עבירה, עוד כל מיני דברים, והוא לא שם לב, אבל אדם שיש לו יראת שמים, הוא מפחד לדבר לשון הרע, הוא מפחד לדבר על יהודי, הוא מפחד לדבר על תלמיד חכם, הוא מפחד לדבר על גדול בישראל, הוא מתרחק ממחלוקת, כל הדברים האלו זה יראת שמים, זה נקרא שכן אדם לא הולך עם חכמות, כי החכמות אומרות לבן אדם מצוה להוכיח אותו מצוה לדבר עליו, כמו שאומרים אנשים, הכל זה נקרא חכמות אבל כשאדם הולך בתמימות ופשיטות הוא יודע לכבד כל יהודי, הוא נזהר בכל יהודי, זה השלימות של יראת שמים לא לדבר לשון הרע, לפחד, לא להסתכל במקומות שאסור להסתכל.

וזהו גם בהוראה, יש רבנים גאוני הוראה שמפחדים לפסוק הלכה, עד כדי כך אנו מוצאים בחז"ל שהתנא הק' שמעון העמסוני דרש את כל ה'אתים שבתורה, שכל מקום שכתוב 'את' הוא ריבה, עד שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש. למשל כבד את אביך ואמך, הוא דרש את לרבות אחיך הגדול, שמעון העמסוני שהיה הרבי של רבי עקיבא, הגיע לאת ה' אלוקיך תירא, הוא פירש, שחזר בו מכל הלימודים שהוא דרש, זהו מתוך יראת שמים שהוא פחד לרבות דבר שישווה אותו לקב"ה, בא רבי עקיבא ואמר את ה' אלוקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים, וכי שמעון העמסוני שהיה רבו לא יכל לרבות ת"ח? אלא לרבות ת"ח גם הוא יכל, שהיה לו יראת שמים, היה לו פחד, מי יודע אולי אני מרבה להשוות תלמידי חכמים, כביכול שצריכים לפחד מיראת שמים ואולי יש לי איזה נגיעה והנגיעה שלי שאני דורש את כל האתים שבתורה, אז אני ירבה ג"כ כאן ת"ח, ולכן הוא פירש, וממילא יוצא שהיראת שמים היראת העונש שהיה לו, זה גרם לו שהגיע לכזה מדריגה שהוא מוכן לפרוש מההכל, שאדם חושב אולי אני לא צודק אולי לא הייתי צריך לעשות את זה, זה נקרא תלמיד חכם, תמיד הוא עם יראת שמים.

כמו שאומר האור החיים הק' על הפסוק אם בחוקותי תלכו, למה אמר 'אם', אחד הפירושים שם מתוך מ"ב פירושים, אומר האור החיים שתלמידי חכמים תמיד מפחדים, כל דבר אולי אסור לעשות את זה אולי זה לא על פי ההלכה וכדו', זה נקרא יראת שמים, וזה מה שאדם צריך לעבוד על עצמו שיהיה לו יראת שמים.

וזה מה שרבינו מביא כאן שהעיקר יראת שמים זהו היראת העונש, יראת העונש, וזהו מ"ש הפסוק מה ה' אלוקיך דורש מעמך כי אם ליראה, 'אם' ליראה, רק יראה, והיראה זה יראה פשוטה, זה מה שרבינו כאן מגלה, יראת העונש, אני מפחד לדבר לשון הרע, אני מפחד ללכת ברחוב וח"ו אני יסתכל במראות שאסור להסתכל או להרהר דברים שאסור להרהר, או שאני חושב בפילוסופיה בחקירות, או שאני מתחיל להרהר כל מיני דברים, ולא תתורו אחרי עיניכם ואחרי לבבכם, ומזה ח"ו אני יכול ליפול לדברים שלא כהוגן. וזה נקרא יראת שמים שאדם מפחד ולא מסתכל במקום שאסור להסתכל, וכן לא מדבר דברים שח"ו יכול לבוא לידי לשה"ר ורכילות או מחלוקת ושנאת חנם, זה נקרא יראת שמים.

וזהו שאומר הרבי כאן, שבלי יראת העונש אי אפשר להתחיל כלל בעבודת ה' וְאֶפְלוּ צְדִיקִים צְרִיכִים גַּם כֵּן יִרְאֶה, פִּי עֲבָדֵי מֵאֲהָבָה הֵם מוֹעֲטִים מְאֹד מְאֹד, וְעֵקֶר הוּא יִרְאֵת הָעֲנָשׁ. הצדיקים עצמם צריכים גם כן יראה, כי האנשים שעובדים את ה' מאהבה הם מועטים מאוד, והעיקר הוא יראת העונש, דהיינו לפחד.

רבינו מביא עוד יותר (בתורה פ"ז) 'תתן אמת ליעקב חסד לאברהם', כי יש שם שתי מיני יראות, אומר הרבי "וידוע הוא, כי א"א לבוא לאמונה, רק ע"י יראת העונש, כי מחמת

שהוא ירא מהעונש, מאמין שהשי"ת הוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, ומזה בא לאמונה יותר גדולה, נמצא, תיכף כשרוצה לילך בדרך הישר, צריך להיות לו יראה".

והוא ממש כפשוטו 'אי אפשר לבוא לאמונה' כך אומר הרבי, רק על ידי יראת העונש, שמוזה שהוא מאמין ביראת העונש מזה הוא מגיע לאמונה, וא"כ אנחנו רואים שלהגיע לאמונה דבר ראשון זה יראה, וזה שחז"ל אומרים לנו, ועתה מה ה' אלקיך דורש מעמך כי אם ליראה, אצל משה רבינו זה היה מלתא זוטרתא, שאצל משה רבינו יראת העונש זה היה דבר פשוט, אבל אצלנו העיקר העבודה מה שצריך לנו זה פשוט יראת העונש, לפחד, ומהיראת העונש אדם זוכה להגיע אחר כך למדריגה של אהבה, למדריגה של דבקות בה' יתברך, אבל בהתחלה זה צריך להיות יראת העונש.

רבינו מביא גם (בתורה ה' בסופו) "ואעפ"כ צריך לאקדמא את היראה, כי בעל אבידה מחזיר על אבידתו, כמו שאמרו רז"ל (קידושין ב:) דרכו של איש לחזור אחר אשה, משל לאדם שאבדה לו אבידה וכו', פירוש, כי אהבה הוא בחינת איש, ויראה היא בחינת אשה כידוע, ועל כן צריך להקדים את היראה, כי אז תבא אליו האהבה ממילא, כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל אבידה מחזיר אחר אבידתו". מזה אנחנו רואים דבר ראשון זה יראה, ראשית חכמה יראת ה', שאדם רוצה חכמה הכי גדולה זה יראת שמים יראת ה'.

ואצל משה רבינו זה היה מילתא זוטרתא שהוא הגיע לכל המדריגות עד שער החמישים, אבל אצלנו עיקר העבודה זה יראת שמים פשוטה, פשוט יראת שמים, לפחד ולפחד, שאדם קם בבוקר הדבר ראשון מה שרבינו מגלה לנו, יש בזה תורה קטנה, להסתכל על השמים, ולהמשיך וישכם אברהם בבוקר, כך הוא מביא בשם הזוהר בפרשת בשלח, וזהו כדי להמשיך לך יראת שמים, להסתכל על הציצית, שתכלת דומה לים ים דומה לרקיע רקיע דומה לכיסא הכבוד, זה יראת שמים, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה', זה היראת שמים מה שמקבלים על ידי ציצית על ידי מצוות פשוטות שאנחנו מקיימים.

המפרשים שואלים היה יכול להגיד מיד תכלת דומה לכסא הכבוד, מה האירוכות בזה?, אלא הפשט הוא שתכלת דומה לים שזה קרוב אליך, והים דומה לרקיע, ולכאורה ברי אנחנו גם רואים את הרקיע ולא רק את הים?, לא, לאט לאט אדם עולה, זה המדריגה, נדמה לי שכתוב בספרי חסידים שכל בוקר שאדם קם העבודה הראשונה שלו זה יראת שמים, העבודה הראשונה זה יראת העונש, רק אחרי שבן אדם קיים יראת העונש הולך להתפלל.

וזה מה שאנחנו אומרים בתחילת התפילה אחר פרשת העקידה 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר וגלוי' זהו יראת העונש, יהיה אדם בסתר וגלוי זה העיקר העבודה שבן אדם

יהיה לו יראת שמים בסתר במקום שאין אנשים שלא רואים אותו, שיהיה לו יראת שמים שיפחד לעשות עבירה. בזה נמדד כל היהדות של בן אדם, וזה אנחנו רואים שיהודים היו במצבים הכי קשים, עברו את השואה, או שאפילו עד היום יהודים עומדים בנסיונות הכל נובע מזה שיש יראת העונש, יראת העונש פשוט מפחדים לעשות עבירה, יהודים עמדו בנסיונות עצומים, מכח מה זה נבע?, מכח יראת העונש שהיה להם! תמימות ופשיטות, וזה מה שכתוב בספרים וכל גדולי עולם היו אומרים, שראו שאנשים פשוטים עמדו בנסיונות הכי גדולים במסעי הצלב וכדומה, יותר מהמחוכמים, כי איש פשוט הולך עם יראה פשוטה, היהודים הפשוטים מסרו את עצמם במסירות נפש על קדושתו יתברך, כי יראת שמים זה יראת העונש, בזה מתבטא היראת העונש שמפחדים לעשות עבירה, אבל אדם שהולך עם הקירות, עם חכמות, מוצא לעצמו כל מיני היתרים.

בהמשך נראה שהרבי אומר שלכל אדם יש רע, והרע מתלבש בו מכל החקירות, וזה מה שמבלבל את הבן אדם.

פִּי הִירָאָה עֲלָאָה "בְּגִין דְּהוּא רַב וְשִׁלְיָט" וְכוּ' (הַקְדָּמַת הַזִּהָר י"א): הֵינּוּ יִרְאֵת הַרוּמָמוֹת, לָאוּ פֶּל אָדָם זֹכָה לְזֹאת הִירָאָה, אֲבָל עֵקֶר הָעֲבוּדָה הוּא רַק עַל-יְדֵי יִרְאֵת הָעֲנָשׁ אֲצֵל רַב בְּנֵי אָדָם. וזה עיקר העבודה שלנו, להחדיר בקרבנו את היראת העונש שנפחד לעשות עבירות.

בהמשך נראה שהרבי מביא שהעיקר הוא תמימות ופשיטות, שפעולות פשוטות שאדם עושה, מצות מעשיות שאדם עושה, זה מכנים בקרבנו את היראת שמים, וכמה שבן אדם יותר מהדר במצוות, ומחפש לעשות מצוות ושומר את השולחן ערוך, זה משפיע על בן אדם יראת שמים שלא ילך עם כל מיני חכמות, וכן כשהוא רץ אחרי מצות זה משפיע עליו.

הרב'ה מביא (כתורה י"ט בחלק שני) "עיקר התכלית והשלימות, הוא רק לעבוד ה' בתמימות גמור, כלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים, שעיקר התכלית והעוה"ב, הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, כגון לידע הכוכב כמו שהוא, לידע מהותו, ומפני מה עומד במקום ההוא: כי יש מושכיל, ומושכל, ושכל. דהיינו הכח המושכיל, והשכל בעצמו, והדבר המושכל. וזהו התכלית והעולם הבא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמושכיל והמושכל והשכל. והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה, לחקור ולהשיג המושכלות, שזהו התכלית אצלם. וזהו בעצמו העוה"ב לדעתם, רק שבעוה"ז שמלוכשין בגוף".

"אין להם תענוג כל כך מן החקירות. ובעולם הבא שיתפשטו מהגוף, יתענגו מאד מזה. ולדעתם הרעה, עיקר השגת התכלית, הוא על ידי חקירות וחכמות היצוניות שלהם. אבל

באמת אצלנו עיקר השגת התכלית, הוא רק על ידי אמונה, ומצוות מעשיות, לעבוד ה' ע"פ התורה בתמימות ובפשיטות. ועי"ז בעצמו זוכין למה שזוכין עין לא ראתה".

דהיינו כשאתה לובש ציצית הציצית שומר עליך, אתה לובש תפילין "וראו על עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", שעל ידי שרואים את היראת שמים של בן אדם אז מפחדים ממנו, יראת שמים, זה תפילין.

והפשט הוא שעל ידי מצות מעשיות שאדם נותן פרוטה לצדקה ועושה עוד מצוות, מכנים אורחים, שומר את עצמו, סור מרע ועשה טוב, זה מה שאומר הרבי כאן, אבל באמת אצלנו עיקר השגת התכלית הוא רק על ידי אמונה ומצוות מעשיות וכו', דהיינו שאדם זוכה על ידי התמימות ופשיטות כמו שכתוב ראשית חכמה יראת ה' שכל ההקדמה של החכמה הוא רק יראת ה', שיכנס בו יראת שמים, ותמיד צריך להקדים את היראה לחכמה.

ממשיך הרבי ואומר "כמו שכתוב (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה', שעיקר ראשית וקדימת החכמה, הוא רק יראת ה', שצריך להקדים היראה להחכמה. ותדע שאין הדבר כדעתם ח"ו, כי א"כ לא ישיגו התכלית, רק מתי מעט מעט מאד, דהיינו הבעלי שכל פילוסופים. ומה יעשו קטני הערך, שאין להם שכל כזה, לחקור חקירות לדעת המושכלות, שהם רוב ועיקר העולם, איך ישיגו הם את התכלית".

"אבל באמת עיקר השגת התכלית, הוא רק ע"י תמימות דייקא, דהיינו יראת ה', ומצוות מעשיות, בפשיטות גמור. וזהו (סוף קהלת) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, היינו ששלמה המלך ע"ה מלמד אותנו, שעיקר השגת התכלית, שהוא בחינת סוף דבר, הוא רק ע"י תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולשמור מצותיו בפשיטות. וזהו סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, שזהו בחינת תמימות ופשיטות, ליראה את ה', ולקיים מצותיו, בעובדא וכו' בפשיטות כנ"ל. וזה שמים כי זה כל האדם, היינו כי זה יכול כל אדם לקיים, ולהשיג עי"ז את התכלית, מאחר שעיקר הוא את אלקים ירא וכו', ע"כ יכול כל אדם להשיג התכלית, כי זה כל אדם יכול לקיים".

ואחרי כן הרבי מדבר על האיסור החמור ללמוד ספרים של חקירה, שזה נקרא שבע יפול צדיק וקם, שזה סופי תיבות עמלק, שזה כל החכמות כל העמלק, עיין שם שהרבי מאריך בזה, שאם בן אדם נכנס לחקירות של כל הדברים האלה, זה רק יכול להפיל אותו.

וזה מה שהרבי אומר כאן בשיחה הזאת, וְכִי שֶׁלֹמֵד חֵם וְשֶׁלֹם בְּסִפְרֵי הַמְחַקְרִים וְהַפִּלֹסוּפִים נִכְנָם בְּלִבּוֹ סִפְקוֹת וּבְפִירוֹת. בִּי כָּל אָדָם נוֹלָד עִם רְשָׁעוֹת, שכל

בן אדם נולד עם רשעות כמו שכתוב (איוב יא, יב) 'עיר פרא אדם יולד', כמו שאומרים פרא אדם, עם מידות לא טובות, עם רע שבקרבו. וכמו שרבינו מביא (בתורה י) על הפסוק 'ויהי המה מריקים שקיהם המה ואביהם', יש לפעמים עוד רע מונח אצל בן אדם מההולדה שלו, לא רק שלו אלא גם של אבותיו, של אבא ושל אמא שלו של הסבות שלו, עוד מונח רע בקרבו, וממילא אדם נולד עם רשעות, יש אנשים שיש להם רשעות, מידות לא טובות, אכזריות.

פִּי טָבַע כָּל אָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר רִשְׁעוֹתָי, הִינֵנּוּ אַחֲרֵי תַאֲוֹת רָעוֹת שֶׁל עוֹלָם הָזֶה רַחֲמָנָא לְצַלָּן, רַק מִחֲמַת יִרְאַת הָעֵנֶשׁ הוּא שֶׁבֵר תַּאֲוֹתוֹ וְנִכְנַס בְּדַרְכֵי ה', שאדם מכניס לעצמו יראת שמים, אז הוא שובר את התאוות ומכניס יראת ה', שהרי יש לכל אדם יש מטבעו רשעות, וזה מה שרואים שיש מידות לא טובות לאדם, אבל כשאנחנו לומדים יראת שמים, לומדים ספרי מוסר, זה מכניע את הרע שבקרבו. **אָכֵל כְּשֶׁלֹּמֶד בְּאוֹתָן הַסְּפָרִים שֶׁל חֲקִירוֹת חֵם וְשָׁלוֹם, אֲזִי מוֹצֵא לְעֵצְמוֹ סְפָקוֹת וּכְפִירוֹת שֶׁהֵם סִיּוּעַ לְרִשְׁעוֹת שֶׁלוֹ שׁוֹיֵשׁ בּוֹ בְּטָבְעוֹ.** על ידי הלימוד בספרים של חקירות ואפיקורסות, הם גורמים שיתגלה הרע שבקרבו והרשעות שלו תתגבר.

וְעַל-כֵּן אֵין אָנוּ מוֹצְאִים כָּלֵל שְׂיִהְיֶה אֵיזָה אָדָם נִעְשָׂה אִישׁ כְּשֶׁר וִירָא ה' עַל-יְדֵי סְפָרֵי הַמְּחַקְרִים, אַף-עַל-פִּי שֶׁנִּמְצָא בְּדַבְרֵיהֶם אֵיזָה דְּבָרִים מְמוֹדוֹת טוֹבוֹת וְכִיּוֹצֵא, הֲרִי גַם בְּסִפְרִים שֶׁלֵּהֶם הֵם מְכַנְּסִים דְּבָרִים טוֹבִים. אַף-עַל-פִּי-כֵן הַכֵּל הַכֵּל, כִּי הַפְּסָדִים מְרַבֵּה מִשְׁכָּרָם, כִּי הֵם מְבַלְבְּלִים דַּעַת הָאָדָם מְאֹד. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֲרֵי מִזְּזָה (חַיֵּי מוֹזְהָרִין סִימָנִים ת"ז – תכ"ה), מְגַדֵּל הָאֶסוּר לְלַמֵּד אֵלּוֹ הַסְּפָרִים רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

וְאָמַר: כאן מוסיף מה שהרבי התבטא בקודש ואמר **אֲשִׁירֵנּוּ, שְׂמִיטָה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם בְּחַר לָנוּ חֵלֶק טוֹב מְאֹד, וְנִתֵּן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וּפְתַח בָּהּ "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם" וְכוּ' (בְּרֵאשִׁית א'), בְּלִי שׁוֹם חֲקִירוֹת וּמִוִּפְתֵּי שְׁלָחָם, רַק צִוָּה עָלֵינוּ לְהֶאֱמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאֱמוּנָה לְבָד וְעַל-כֵּן אֶסוּר לָנוּ לְכַנֵּס בְּחֲקִירוֹת כָּלֵל חֵם וְשָׁלוֹם.**

וְאֵף שֶׁבְּזֶהר הַקְּדוּשׁ הוּא מְנַגֵּה יִרְאַת הָעֵנֶשׁ (שָׁם יא:), כְּכֹר מְבֹאֵר עַל זֶה תְּרוֹצִים בְּסִפְרֵי מוֹסֵר, כִּי בְּאֱמַת עֵקֶר עֲבוֹדַת ה' הִיא רַק עַל-יְדֵי יִרְאַת הָעֵנֶשׁ כַּנ"ל.

בראשית חכמה בשער היראה מדבר מזה, שאי אפשר להגיע לשום מדריגה בלי היראת העונש.

ראיתי ששאלו פעם את רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, על איזה ספר אם ללמוד אותו או לו, ספר שאולי יש בזה חקירות, אולי זה לא נקרא חקירות, שהרי הרבי אפילו על כמה ספרים של הראשונים מפרשי התורה, אמר לא ללמוד את זה, לא מפני שהם לא היו לא יראי שמים, לא מפני שהספרים לא טובים, אלא שהם מביאים חקירות של חקירות והם מתרצים את זה, ולא תמיד בן אדם עם הדעת שלו יכול להבין בדיוק את התירוץ עד הסוף, וממילא נשאר לו הקושיות בלבו ומבלבל אותו הקושיות, הרבי אמר על איזה ספר קדוש שהספר הזה הוא ספר גדול, אבל הוא מביא קושיות של מחקרים והוא מתרץ את זה אבל לא תמיד מבינים, וכן עוד ראשונים שחיברו ספרים בצורה כזאת שמביאים שאלות של חקירות.

יש לנו בזה תורה שלמה בליקוטי מוהר"ן (תורה סד) בא אל פרעה, שהצדיק האמיתי צריך לעיין בספרים של החקירות, ומשם להוציא את הנשמות האלה שנפלו שם, זה נקרא להסתכל בחומר, והרבי מאריך שם שהצדיק צריך להעלות משם את כל הנשמות הנפולות שנמצאים בכל החקירות.

שאלו פעם את ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל על איזה ספר אם ללמוד אותו אם לא, אז הוא אמר מה השאלה, חסר מה ללמוד, עברת כבר על כל הש"ס, עברת על הבבלי והירושלמי, עברת מדרשים, עברת זוהר, ארבע חלקי שולחן ערוך, וכי יש לך זמן ללמוד ספרים אחרים, אדם צריך ללמוד ש"ס שעל ידי זה האדם זוכה לצלם אלוקים, כמו שמקובל מרבינו ללמוד ארבע חלקי שו"ע בבלי ירושלמי, חסר מה ללמוד? אז דוקא אתה צריך ללמוד ספרים כאלה שהם מפוקפקים, אדם צריך להכניס לעצמו את התכלית ולדעת מה התכלית ולחשוב מה התכלית, ללמוד דברים שמביאים אותו ליראת שמים שהם עיקר התכלית.

וְאָמַר שְׂאֵלוּ הַתְּחִבּוּלוֹת וְהַתְּמַצָּאוֹת שֶׁהִמְצִיאוּ הַפִּילוֹסוֹפִים בְּחֻמְתָּם, בְּגוֹן פְּלִי מְלַחֲמָה נְפִלְאִים וְשָׂאֵר פְּלִים הַעֲשׂוּיִים בְּתְחִבּוּלוֹת עַל-פִּי חֻמְתָּהּ, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שָׂאֵר עֲנִינֵי חִידוּשִׁים שֶׁלָּהֶם שֶׁהִמְצִיאוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִחֻמְיָהֶם, גַּם יֵשׁ כַּאֲן הִרְבָּה מֵהַלְּבָב, אֲנַחְנוּ רוֹאִים שֵׁשׁ מִשְׁכִּילִים גְּדוּלִים, עָשׂוּ אוֹוִירוֹנִים עָשׂוּ מְנַקִּים עָשׂוּ כֵּל מִינֵי דְבָרִים וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, שָׂאֵר עֲנִינֵי חִידוּשִׁים שֶׁהִמְצִיאוּ כֵּל אֶחָד וְאֶחָד מִחֻמְיָהֶם.

אָמַר: שֶׁחֶפֶל מְלַמְעָלָה, כִּי לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לָהֶם לְבֹא עַל-זֶה, רַק עַל-יְדֵי שֶׁהִתְנוּצִין לָהֶם הַשֶּׁכֶּל בְּזֹאת הַחֻמְתָּהּ, מוֹגִיעַ לָהֶם אִיזָה שְׁכֵל עֲלִיוֹן, שֶׁכָּא לְאֹתוֹ הַחֻמְתָּהּ הִתְנוּצִינוֹת מְלַמְעָלָה. כִּי בְּשֶׁהִגִּיעַ הָעֵת וְהַזְמַן שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֹתָהּ הַחֻמְתָּהּ אוֹ

התחבולה בעולם, כמו אווירונים טנקים וטילים וכל הדברים האלה, על-פני שִׁלְחוּ לָהֶם מִלְמַעְלָה בְּשִׂבְלָם זֹאת הַתְּחִבּוּלָה פְּדִי שְׂיִתְגַּלָּה בְּעוֹלָם. פִּי בּוֹדֵאֵי גַם הַחֲכָמִים הַקְּדוֹמוֹנִים שֶׁהָיוּ מִקֶּדֶם חָקְרוּ גַם כֵּן עַל זֹאת, וּמִפְּנֵי מָה לֹא פָּאוּ הֵם עַל זֹאת הַתְּחִבּוּלָה וְהַמְצָאָה, אִיךָ הֵם לֹא הִגִּיעוּ לְזֶה, לְמָה לִפְנֵי 500 שָׁנָה לֹא הָיוּ כֹּאֵלֶּה דְבָרִים, רַק בְּאַמֶּת הַכֹּל מִלְמַעְלָה. וּבְשָׂפָא הָעֵת שְׂיִתְגַּלָּה זֹאת הַדְּבָר, אֲזִי מִתְנַוָּצִין לוֹ הַשֶּׁכֶל וְאֲזִי בָּא אֹתוֹ הַחֲכָם עַל אֹתוֹ הַתְּחִבּוּלָה, פִּי נִשְׁלַח לוֹ מִלְמַעְלָה מִמְּקוֹם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ (פִּי בּוֹדֵאֵי אֵינָם מְקַבְּלִים דְּרַךְ הַקְּדוּשָׁה רַק דְּרַךְ הַפְּטָרָא אַחֲרָא וְזֶה פְּשׁוּט). כֹּל הַחֲכָמִים וְהַגּוֹיִים כֹּל עוֹשֵׂי הָאוּרוֹנִים וְהַטְּנָקִים, שֶׁהִמְצִיאוּ אֶת כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אוֹ כֹּל הַמַּחֲשָׁבִים וְהַאיִנְטֵרְנֵט, זֶה לֹא בָּא מִהַקְדוּשָׁה, זֶה בָּא מִהַסְטֵרָא אַחֲרָא, עַל זֶה לְבַד יֵשׁ הַרְבֵּה לְדַבֵּר.

וְגַם לְהַבְדִּיל אֵלּוּ הָאֲמָרִים פְּשׁוּטִים וְחִדוּשִׁים בְּגַמְפִּ"ת (גְּמָרָא פְּרוּשׁ רִשִׁי וְתוֹסֵפוֹת) אֵלּוּ לֹא הָיָה נִשְׁלַח לָהֶם מִלְמַעְלָה מִן הַשָּׁמַיִם כֹּל אֵלּוּ הַסְּפָרִים וְהַלְמַדְנוֹת מִה שֶׁנִּדְפַס הַיּוֹם, הַיּוֹם רוֹאִים בְּנֵי תוֹרָה לְמַדְנִים עִם חֲקִירוֹת וְכֹל הַדְּבָרִים, אוֹ בְּלִמְדוֹת כְּמוֹ ר' שִׁמְעוֹן שְׁקַאֵפּ אוֹ ר' בְּרוּךְ בַּעַר, אֵי אֲפָשָׁר לָהֶם כָּלֵל לְבוֹא עַל הַחִדוּשׁ כִּי לִפְעָמִים הוּא עוֹמֵד עַל דְּבַר אֶחָד אַרְבַּע יָמִים, וְזֶה מִה שֶׁהֲרַבִּי מַגְלָה שְׂאֵדָם לּוֹמֵד סוּגִיא לִפְעָמִים אַרְבַּעַת יָמִים לּוֹמְדִים וְלּוֹמְדִים, וּפְתִיאֹם מִתְּגַלָּה הַחִידוּשׁ מִה שֶׁבִּתְחִילָה לֹא חָשַׁב ע"ז כֹּלל.

רַק בְּאַמֶּת הַכֹּל מִלְמַעְלָה.

(וְכֹל אֶחָד מִמְּקַבְּלֵי מִמְּקוֹם שֶׁמְקַבֵּל וְעֵינָיו בְּמְקוֹם אַחֵר מְנַזֵּה (לְקַמְּן סִימָן רַמ"ה). פִּי בּוֹדֵאֵי יֵשׁ בְּעֵינָיו זֶה אֲלֵפִים וְרַבָּבוֹת מְדַרְגּוֹת מִחִיכָן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמְּקַבְּלֵי הָאָרְחָה וְהַתְּנַוָּצוֹת בְּשִׂבְלוֹ, וּמֵאִיזָה מְקוֹם מוֹשִׁיטִין לוֹ הַחִדוּשׁ אוֹ הַחֲכָמָה, אֲכָל הַכָּלֵל שָׂפָל מֵיַיִן חִדוּשִׁים שֶׁמְחַדְּשִׁים הַחֲכָמִים, הֵן בְּקְדוּשָׁה כְּגוֹן פְּשׁוּטִים וְדְרוּשִׁים וְכִיּוּצָא, הֵן לְהַבְדִּיל בְּעֵינָיו חֲכָמוֹת שְׁלָהֶם, הַכֹּל מוֹשִׁיטִין לָהֶם וְשׁוֹלְחִין לָהֶם בְּשִׂבְלָם מִלְמַעְלָה, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִמְּקוֹם חָרָאֵי לוֹ כַּנ"ל):

הַחֲפִץ חַיִּים אוֹמֵר, וְאֲפָשָׁר לּוֹמֵר אֶת זֶה עַל כֹּל הַמְכַשִּׁירִים שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁכִּמָּה שִׁישׁ יִרִידַת הַדּוֹרוֹת רוֹצִים לְהַמְחִישׁ לָנוּ שְׁעִין רוֹאֵה אוֹזֵן שׁוֹמַעַת וְכֹל מַעֲשִׂיךְ בְּסִפְרֵי נִכְתָּבִים, אוֹ נוֹתָנִים לָנוּ מְכַשִּׁיר שֶׁמְקַלֵּט אוֹתָנוּ וּמְצַלֵּם אוֹתָנוּ, וְזֶה יִכּוֹל לְהַשְׁאֵר לְדוּרֵי דוֹרוֹת, זֶה בָּא לְהַגִּיד לָנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ נִדְעַ שֶׁהַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּנוּ נִשְׂאָרִים לְדוּרֵי דוֹרוֹת, וְאָדָם יִכּוֹל לְהִיוֹת לוֹ ע"י שְׂיִתְבוּנָן בְּזֶה יִרְאֵת שָׁמַיִם, שְׁעַל פְּעוּלָה וּפְעוּלָה שְׁעוֹשָׂה יִכּוֹלִים לְרֹאוֹת אוֹתוֹ, עֵינָיו רוֹאֵה

ואוון שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, יש היום מכשירים כאלה שאדם מדבר זה וזה נכנס למחשב ומיד יוצא כבר כתוב, הכל נכתב, יש הבלים באויר שהכל נכתב.

כדי שאנחנו נבין את זה, הרבי מביא (בתורה י"ז) 'וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי, שמרדכי הצדיק אומר תורה ומוצאים את זה בספרים של גויים, וע"י זה חוזרים בתשובה, וכן בימינו שאדם מדבר כאן ובאינטרנט מביאים את זה לכל העולם, ואנשים רואים את זה והם חוזרים בתשובה, הכל זה לגלות לנו את אור האלוקות.

היום אנחנו בדור כזה ירוד ויש הרבה נסיונות, אבל אם היינו לוקחים את כל מה שאנחנו רואים, וודאי להוריד את זה בדרך הקדושה, אבל מורידים את זה, יורד כזה אור כדי שאנחנו נדע מזה שכל מעשיך בספר נכתבים, שיכנס לנו יראת שמים, הנה יכולים לראות אותך, הנה אתה מדבר עם משהו ואתה מספר איזה משהו ואחרי כן השני אומר לך הנה אתה מוקלט, אמרת כזאת מילה וכזה משפט, ועושים לך משפטים על זה ויכולים להוריד אותך מכל המדריגות, ואומרים לו לקחת שוחד, עשית ככה וכדו', הכל על ידי הטלפונים והמחשבים האלה מקליטים אותך, אדם לא שם לב לזה, או שמים לו האזנות סתר, מה רוצים להגיד לנו בכל זה? שתדע לך שכל מעשיך בספר נכתבים, עין רואה ואוון שומעת, והכל נכתב, כדי להמחיש לך את זה.

וכך החפץ חיים מסביר, כל הטכנולוגיה כמו הטלפון, – בזמן החפץ חיים זה היה חידוש, אדם מדבר באמריקה ושומעים אותו כאן בארץ ישראל, אז א"כ גם מה שאני מדבר כאן שומעים אותי בשמים, מה זה שונה, זה יכול להביא את האדם ליראת שמים, על ידי כל השכליות, שהקב"ה מגלה חכמות, כדי שעל ידי החכמות האלה יכנס בנו יראת שמים ונפחד יותר לא להוציא שקר מפינו, לא לדבר לשון הרע, להיות ירא שמים, וכל קבלת התורה זה למען תהיה יראת שמים על פניך לבלתי תחטאו.

ה' יתברך יעזור ויציל אותנו מכל החקירות ומכל הדברים הרעים וישלח לנו קדושה וטהרה, ולב טוב ברא לנו אלוקים ורוח חדשה יחדש בקרבנו, הקב"ה ייתן לנו יראת שמים, ונזכה לעבוד אותו בתמימות ופשיטות, ונזכה לאמונה פשוטה בביאת המשיח ובבניין בית המקדש, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.